

Комплекс занять для учнів 5-6 класів ЗПР з метою розвитку пізнавальних процесів

ЯК ОРГАНІЗУВАТИ ІГРОВИЙ ТРЕНІНГ ПІЗНАВАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ УЧНІВ

Є. В. Заїка, канд. психол. наук, ХНУ ім. В. Н. Каразіна

У житті школяра пізнавальні процеси відіграють виняткову роль. Забезпечуючи сприйняття, переробку і засвоєння нової інформації, вони виступають безпосередньою основою операційного складу всіх пізнавальних і навчальних дій учня. Високий рівень їхнього розвитку (поряд зі сформованою навчальною мотивацією і здатністю до вольової саморегуляції) є важливою передумовою успішного здійснення навчальної діяльності, глибокого, міцного і творчого засвоєння матеріалу, а за рахунок цього і передумовою сприятливого розвитку особистості в цілому.

Недостатній рівень розвитку пізнавальних процесів, несформованість окремих їхніх компонентів виступає однією з найбільш частих причин неуспішності школярів, усіляких труднощів у їхній навчальній діяльності. Якщо ці труднощі вчасно не усувати, вони стають хронічними, і тоді виникають різноманітні порушення в поведінці й спілкуванні школярів та студентів, відбуваються різні деформації в розвитку особистості (низька самооцінка, постійна фрустрованість, негативне ставлення до школи, ненормальні компенсації, протиправна поведінка й т. ін.), що можуть надалі стабілізуватися і здобувати відносну самостійність (тобто втрачати зв'язок із безпосередньою причиною їхнього виникнення — труднощами в навчанні — й розвиватися за власною логікою).

Для забезпечення високого рівня здійснення навчальної діяльності школярів, попередження й усунення неуспішності й різних особистісних деформацій учнів кожен практичний психолог повинен досконало володіти хоча б деякими основними, найбільш елементарними прийомами розвитку, корекції й удосконалювання пізнавальних процесів школяра.

Одним із основних пізнавальних процесів у структурі навчальної діяльності є мислення. Воно забезпечує розуміння навчального матеріалу в результаті різноманітного його опрацювання і встановлення значеннєвих зв'язків як усередині нього, так і з іншим матеріалом. У процесі такої значеннєвої обробки матеріалу виникають і передумови творчості — здатність створювати щось принципово нове за рахунок виявлення в ньому схованих чи внесення в нього нових зв'язків.

Часто в навчальному процесі мислення тісно пов'язується із уявою, завдяки якій учень має можливість «побачити» образи недоступних для ока предметів, віддалених від нього в просторі чи в часі подій. Винятково важлива роль належить уяві й у процесах творчості, тому що саме вона забезпечує породження принципово нових образів і картин, що не існують у реальному житті.

Основою для повноцінного засвоєння, збереження і використання навчального матеріалу є пам'ять. Залежно від змісту матеріалу, що запам'ятовують, виділяють різні види пам'яті: словесно-логічну, образну, емоційну і рухову. Для засвоєння більшості шкільних предметів необхідна розвинена словесно-логічна пам'ять із образними й емоційними компонентами, що забезпечує засвоєння змісту уроків і створює передумови для легкого, швидкого й ефективного засвоєння навчальних текстів.

Помітну роль у діяльності школяра відіграє і рухова пам'ять, що лежить в основі швидкого і міцного засвоєння практичних умінь, що особливо важливо на уроках фізкультури, праці й виробничого навчання.

ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ ІГРОВИХ ЗАНЯТЬ ІЗ РОЗВИТКУ МИСЛЕННЯ, УЯВИ І ПАМ'ЯТІ УЧНІВ

Ігровий тренінг пізнавальних процесів школярів (мислення, уяви і пам'яті) набуває останніми роками усе більшого поширення. Багато психологів і вчителів дійшли висновку, що робити ставку в розвитку пізнавальних процесів тільки на навчальний процес (включно з логіко-змістовною побудовою курсу, створенням проблемних ситуацій, дотриманням принципу діалогічності та ін.) явно недостатньо — необхідна ще й організація спеціальних занять із удосконалювання, корекції й шліфування процесів мислення, прийомів уяви і способів запам'ятовування. Розглянемо положення щодо організації ігрових занять у формі відповідей на питання, з якими до нас найчастіше звертаються.

Які вихідні принципи побудови занять?

Такими принципами є:

1. Використання на заняттях добре знайомого, звичного для учнів матеріалу.

Це обумовлено тим, що на звичайних навчальних заняттях учень найчастіше одночасно має подвійні труднощі: з одного боку для нього складний сам досліджуваний матеріал (незнайомий, незвичний, громіздкий), а з іншого боку, складні ті способи опрацювання і засвоєння матеріалу, що він намагається застосувати для його розуміння (вони недосконалі, протікають повільно, нестабільно).

У результаті матеріал не засвоюється через те, що способи його засвоєння недосконалі, а удосконалюватися вони, у свою чергу, ніяк не можуть через те, що досліджуваний матеріал продовжує залишатися недоступним, і отже, цим способам «ніде», ні на чому тренуватися, удосконалюватися. Так утворюється замкнуте коло, що лежить в основі хронічної неуспішності багатьох школярів, і вибратися самостійно з цього кола учень вже не може.

Саме на звичайному знайомому матеріалі й можуть уперше з'явитися, а надалі обкататися й удосконалитися ці недостатньо сформовані способи мислення. При цьому вони виявляються спеціальним об'єктом формування. Вони не ускладнені змістом засвоюваного матеріалу. Потім, будучи сформованими, вони можуть застосовуватися і до більш складного навчального матеріалу, забезпечуючи його ефективне засвоєння.

2. Взаємообмін різними підходами до виконання завдань і тим самим значне розширення діапазону пізнавальних процесів кожного з учнів. Учень застосовує свій звичний, стихійно сформований набір інтелектуальних засобів, що виявляється обмеженим, однобічним, неефективним, а найчастіше і просто примітивним; дитина ніби «вариться у своєму власному соку».

Елементарне ж ознайомлення з іншими інтелектуальними підходами і тактиками, а також їхнє акцентування ведучим тренінгу і загальний змагальний характер заняття спонукає учнів постійно використовувати напрацювання інших школярів у своїй власній інтелектуальній практиці, постійно «приміряти їх на себе». Це і приводить до опанування учнем нових інтелектуальних засобів, таких, які він би не опанував узагалі (чи опанував повільно) поза колективом однолітків. От чому, до речі, ігрові заняття вимагають тільки колективної форми роботи та неефективні під час роботи «один на один».

3. Інтелектуальна розкутість учнів і загальне позитивне емоційне тло занять. Для школяра, що має труднощі у навчанні, часто сама ситуація

шкільного уроку виступає несприятливим і стресогенним фактором, що продовжує цілий ряд інтелектуальних бар'єрів. І в цих умовах здійснення творчої активності для нього практично неможливе. Тому ситуація тренінгу повинна якнайменше нагадувати учню урок: інше приміщення, можна сидіти по-іншому, можна голосно сміятися, розмовляти з однолітками під час обговорення результатів, виявляти дотепність і тощо. Ведучий усіляко підбадьорює, хвалить учнів і стимулює їхню змагальну активність.

Такі нові, вільні, невимушені, невизначені умови, на наш погляд, є обов'язковими. Спроби ж будувати уроки із застосуванням інтелектуальних ігор і мнемічних вправ набагато менш успішні. Розуміння викладених трьох принципів і опора на них дозволить психологам-практикам уникнути типових помилок під час організації занять і забезпечити більш виражений розвивальний ефект.

Як можна оцінити ефективність проведених занять?

Використовують три критерії їхньої ефективності:

1. *Динаміка успіху учня у виконанні самих ігрових завдань.* Наприклад, Вітя К. на першому занятті в грі «Перелік можливих причин» давав у середньому по 6 відповідей, причому 50% їх були варіаціями однієї і тієї ж теми, а на дванадцятому занятті (після проведення і цієї, і інших ігор) давав у середньому 14 відповідей, при цьому на одну тему варіацій було вже менше чверті. Чи Надя Г. у грі «Запам'ятовування пари слів» на першому занятті відтворювала з 30 слів у середньому 9, а на десятому — 27.
2. *Динаміка успіхів у виконанні традиційних інтелектуальних і мнемічних тестів.* Наприклад, Сергійко А. до початку ігрових занять виконав за вдання на класифікацію 20 картинок за 40 с, припустившись трьох логічних помилок, а після чотирнадцяти занять — за 10 с і без помилок. Чи Толя А. здійснив повне завдання 12 не пов'язаних один з одним слів спочатку після дев'яти повторень, а наприкінці після чотирьох.
3. *Динаміка загальної успішності школярів і підвищення їхньої активності на уроках.* Застосовують аналіз поточної успішності, спостереження на уроках, бесіди з учителями.

Сукупність цих трьох критеріїв і дозволяє оцінити ефективність ігрових занять як для кожного учня окремо, так і для групи в цілому (в останньому випадку необхідне зіставлення з контрольною групою, що не брала участі у тренінгу, тому що певне зростання показників можливе за рахунок вікового розвитку і загального впливу навчального процесу).

У якій послідовності краще проводити інтелектуальні ігри?

Для більшості учнів оптимальною є така послідовність: розвиток мислення, уяви, пам'яті. Це пов'язано з тим, що багато прийомів уяви тією чи іншою мірою спираються на операції мислення, а способи запам'ятовування, у свою чергу, — і на перше, і на друге. Однак із метою підвищення мотивації участі в тренінгу можна пропонувати учням ігри з розвитку мислення й уяви упереміж.

Якщо ж для групи характерний нерівномірний розвиток пізнавальних процесів, то варто починати з найбільш сильної ланки. Наприклад, якщо діти мають порівняно невеликі труднощі із запам'ятовуванням і відтворенням матеріалу, але виявляються безпомічними в задачах на мислення й уяву, то

тренінг краще почати з мнемічних вправ і лише після них перейти до розвивальних ігор.

Усередині кожного комплексу варто дотримуватись заданої послідовності ігор, і дуже важливо, щоб кожна з них була «прокручена» на різному матеріалі не менше 5—6 разів. Ігри, що особливо сподобались дітям, можна проводити і до 20-25 разів.

Справа в тому, що інтелектуальні якості, що розвиваються в ході тренінгу, є універсальними, вони необхідні усім: і тугодумам, і талановитим відмінникам. Інша справа, що, змінюючи конкретне змістове наповнення ігор (поняття, речення, тести), ми можемо варіювати їхню складність (від простих до надскладних), задаючи тим самим зону найближчого розвитку як для слабких, так і для сильних учнів. Таким чином, можна комплектувати групи з учнів як здібних, так і тих, які мають труднощі у навчанні, однак змістове наповнення ігрових завдань у цих випадках буде різним.

На який рівень розвитку дітей розраховані заняття?

Заняття можуть проводитися з учнями будь-якого рівня розвитку (низького, середнього, високого). Основне завдання тренінгу з розвитку пізнавальних процесів полягає в тому, щоб допомогти неуспішним школярам включитися в навчальний процес, однак він придатний і для удосконалювання інтелектуального розвитку успішних школярів і обдарованих дітей. Справа в тому, що інтелектуальні якості, що розвиваються в ході тренінгу, є універсальними, вони необхідні усім: і тугодумам, і талановитим відмінникам. Інша справа, що змінюючи конкретне змістове наповнення ігор (поняття, речення, тексти), ми можемо варіювати їхню складність (від простих до надскладних), задаючи тим самим зону найближчого розвитку як для слабких, так і для сильних учнів. Таким чином можна комплектувати групи з учнів як здібних, так і тих, які мають труднощі в навчанні, однак змістове наповнення ігрових завдань у цих випадках буде різним.

У групі повинні бути діти подібного чи різного інтелектуального рівня?

Свої переваги є й в одному і в іншому випадку. За однакового інтелектуального рівня діти краще орієнтуються у відповідях одне одного, виявляють ініціативу і прогресують більш-менш рівномірно. За різного рівня розумні діти одразу задають високі стандарти відповідей і в інших гравців з'являється можливість вивчати і запозичити їхні інтелектуальні стратегії, відразу ж випробовуючи їх під час виконання наступних завдань. Однак, досвід свідчить, що переваги виявляються більш істотними в першому випадку; отже, гравці повинні бути подібного інтелектуального рівня.

РОЗДІЛ «УВАГА»

1 заняття

Мета: дати уявлення про увагу як психічний процес, розвивати вміння концентрувати увагу. Розвиток обсягу й концентрації уваги. Удосконалювання психомоторики.

Обладнання: плакати «Функціональна спроба», «Дванадцять предметів», аркуші для відповідей.

Хід заняття

Вступ

Створюємо гарний настрій. Усміхніться, скажіть добрі слова одне одному. Складаємо «Абетку гарних слів»: згадайте добрі, хороші слова на букву Д (*дім, дідусь, доброта, доброзичливість тощо*).

I. Повідомлення про психічний процес, увагу.

Психолог. Кожна частина тіла виконує певну функцію. Очі, руки, ноги роблять працю, яку називають фізичною. Важливу функцію реалізує голова. Така робота називається психічною.

Як працює голова? Мозок (у голові) керує організмом. Він віддає накази органам виконувати певну роботу. Наприклад, повернутися до вчителя, коли той вас кличе, взяти слухавку, коли телефон задзвонить. Перш ніж віддати «наказ», голова повинна отримати сигнал із середовища. Що це за сигнал? Ваше ім'я, незвичний звук, колір.

Сигнали з навколишнього середовища можете відчути — на них ви звертаєте увагу.

Отже, завдяки увазі ви помічаєте, чуєте, що діється навколо.

Увага — робота психіки, що дає змогу зосередитися, зупинити свій погляд на певному предметі, прислухатися до звуків, придивитися до красивого.

Якщо вчитель вам щось повідомляє, про щось розповідає, то при цьому він каже: «Послухайте уважно, уважно прочитайте».

Як ви гадаєте, яким учням легше вчитися — уважним чи неуважним? Чому? Неуважним учням важко вчитись у школі. Якщо учень часто відволікається на сторонні справи під час пояснення матеріалу, це означає, що він пропускає слова вчителя, а отже, неуважний.

Учень не може засвоїти нового матеріалу через неуважність. Аби добре вчитися, треба бути особливо зосередженими на уроках, не відволікатися, не займатися сторонніми справами, а уважно слухати педагога, щоб не пропустити його слів.

КОРЕКЦІЙНІ ВПРАВИ

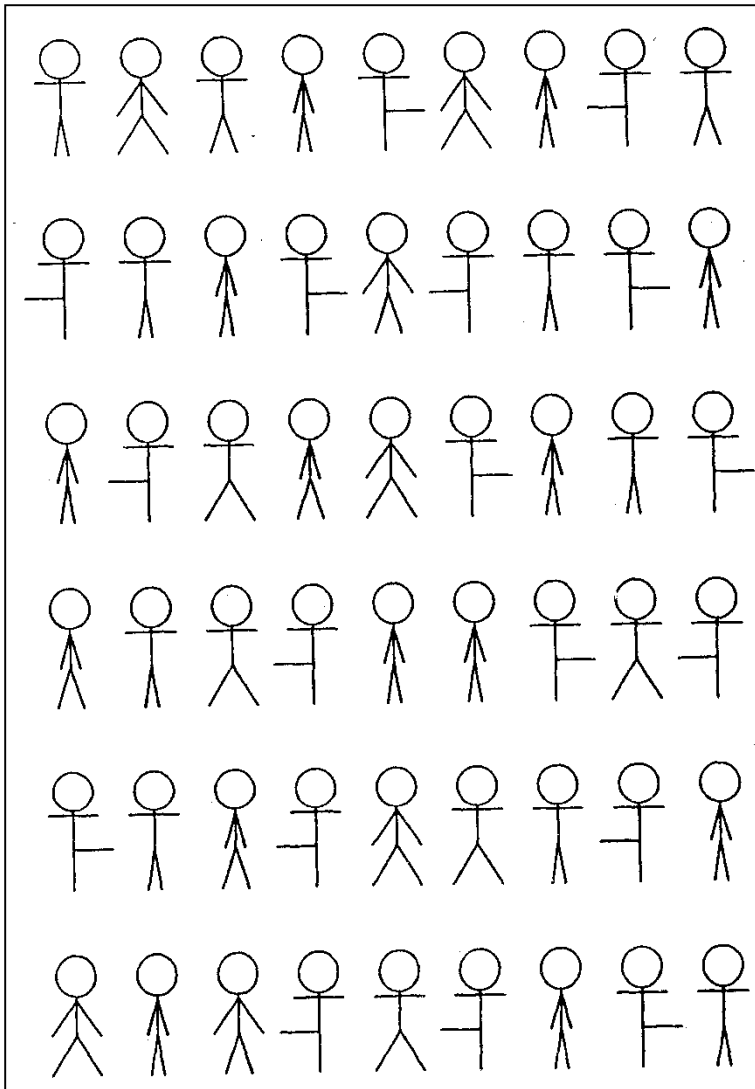
Для того, щоб ви могли швидко помічати все, що відбувається навколо вас, увагу необхідно тренувати.

II. Вправа «Чотири стихії»

Учні сидять довільно. Коли вчитель промовляє слово «земля», всі опускають руки вниз, слово «вода» — витягують уперед, «повітря» — підносять догори, слово «вогонь» — плещуть у долоні.

III. Вправа «Чоловічки на зарядці»

Учням роздані картки, на яких зображені чоловічки.

Уважно роздивіться чоловічків, обведіть тих, які тримають, наприклад, руки вниз, потім тих, у кого опущені руки, потім тих, у кого піднята права або ліва рука.

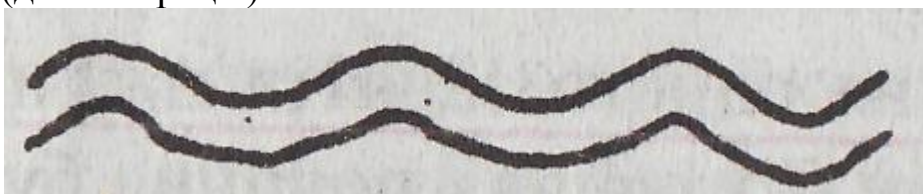
Вправу можна провести у формі змагання: хто швидше й точніше виконає завдання.

IV. На чистому аркуші зверху проводимо 2 хвилясті лінії (демонстрація).

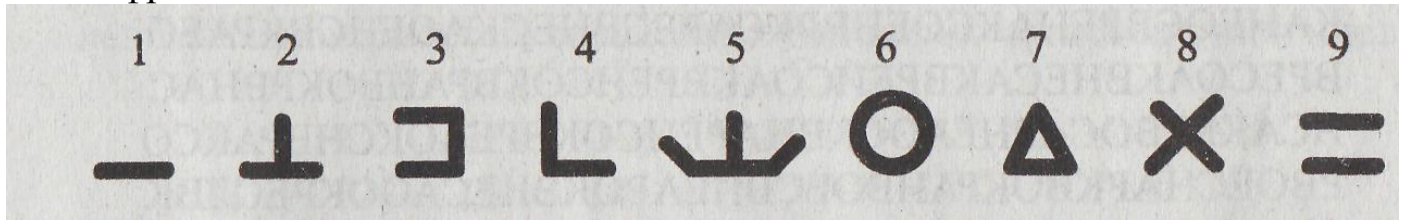
а) першу замальовуємо такою самою хвилястою лінією (демонстрація);

б) поруч із другою лінією на відстані 2 мм проводимо паралельну лінію (демонстрація).

V. Перед вами аркуш із 4 рядами цифр від 1 до 9. На таблиці під кожною з цих цифр намальований символ.

Ваше завдання: за 60 секунд запам'ятати, під якою цифрою знаходиться який символ, потім відтворити ці символи під кожною цифрою на вашому аркуші для відповідей.

2137248154213214235231463

1542763572854637281958473

6251928374659483725154637

9281794685911832948537986

Примітка: Час демонстрації може варіюватися залежно від контингенту.

Підсумок заняття

Для чого потрібна увага?

Який вид роботи викликав особливу напруженість і чому?

На шляху додому обдумайте все, що привернуло вашу увагу.

2 заняття

Мета: дати уявлення про види уваги, розвивати її обсяг і концентрацію.

Вступ

Створюємо гарний настрій. Усміхніться! Скажіть добрі, красиві слова одне одному.

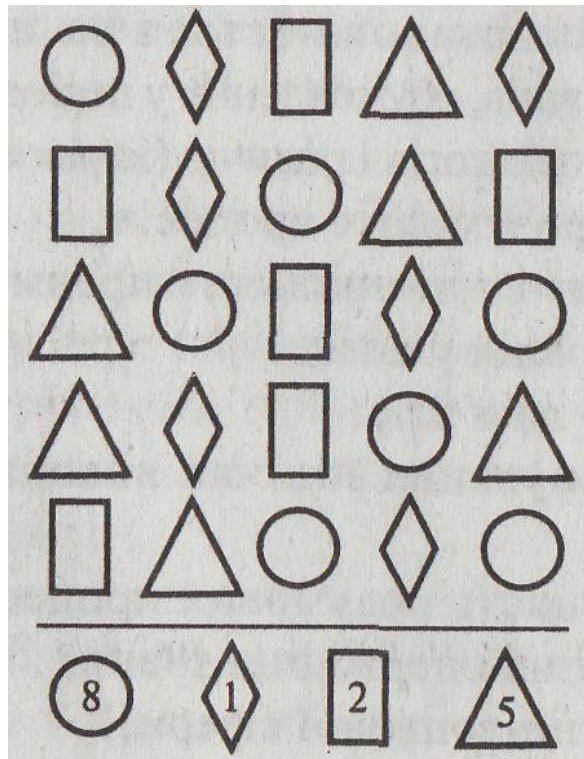
Складаємо «Абетку гарних слів»: згадайте красиві, добрі слова на букву С (*скромний, спокійний, сильний, симпатичний, сердечний, сміливий тощо*).

Хід заняття

ВПРАВИ НА ТРЕНУВАННЯ І РОЗВИТОК УВАГИ

I. Перед вами бланк із 25 геометричними фігурами і загнутим нижнім краєм, на якому розташовані 4 геометричні фігури з однозначними цифрами всередині.

Ваше завдання: за 20 секунд запам'ятати форму геометричних фігур і цифру, зображену в ній. Потім, заклавши зразок, у кожному з порожніх геометричних фігур вписати відповідну їй цифру зі зразка.

II. Перевіряємо, хто вміє бути уважним. Розв'яжіть задачі:

1. На березі росло 15 яблук. 12 яблук впало. Скільки яблук залишилося на березі?
2. З міста виїхало 12 автобусів, а в місто в'їхало 18. Скільки всього автобусів їхало в місто?

— Що вам знадобилося для правильного розв'язання цих простих задач? Немає жодного уроку, де можна обійтися без уважності. Уважність — це вміння спостерігати за навколишнім світом і вибирати те, що потрібно для роботи.

III. Уважно слухайте слова, які я говорю, і піднімайте праву руку, коли почуєте назву тварин.

Увага! Почали: *шафа, собака, кінь, ліжко, кіт, потяг, горобець, машина, ворона, книжка, корова, коза, зошит, олівець, лев.*

Учнів просять підвестися, коли почують назви рослин.

Увага! Почали: *дорога, тигр, береза, пшениця, літак, троянда, змія, дуб, лялька, гриб, школа, ромашка, дуб.*

IV. Групу ділять на 2 команди. Ведучий добирає скоромовку і каже її на вухо капітанам команд. Капітани передають цю скоромовку на вухо сусідові, а ті — далі. Останньому гравцю команди треба сказати скоромовку вголос. Виграє та команда, яка першою закінчить передавати фразу і назве її максимально точно.

Приклади скоромовок:

У полі затупали коні.

Наш Полкан потрапив у капкан.

V. Слово психолога.

Увага може бути довільною і мимовільною.

Довільна увага — такий вид уваги, за якою ви змушуєте себе зосередитись на певній дії чи предметі. Не завжди вам хочеться це робити. Наприклад, на уроці ви пишете диктант. При цьому потрібно сконцентруватися на тому, що говорить учитель. Хтось почав пошепки розмовляти — маєте примусити себе не звертати на це уваги. Отже, довільна увага потребує зусиль.

Існує ще один вид уваги, коли не треба примушувати себе зосереджуватися на виконанні певних дій. Ваша увага сама по собі, без додаткових зусиль зупиняється на чомусь цікавому. Така увага називається мимовільною, тобто та, що відбувається поза вашою волею. Наприклад, у коридорі школи ви помітили яскраво оформлене оголошення. Потім, коли уважно його прочитали, воно може й не сподобатися, але увага допомагає прочитати. Як ви вважаєте, який вид уваги корисніший? Так, довільна, адже саме вона допомагає у навчанні.

Увага має декілька властивостей. Одна з них — обсяг. Що більший обсяг, то краще. Це допомагає вам сприймати більшу кількість інформації.

VI. Вправа на перевірку й розвиток уваги «Картки з крапками»

Психолог демонструє картки з крапками. Учні мають помітити й запам'ятати, скільки

крапок поставлено та в яких клітинках. Після цього вони повинні скопіювати їх у робочому зошиті у відповідній робочій картці. Проставляти потрібно лише ті крапки, які чітко пам'ятаєте.

●				
		●		
	●			
			●	

Підсумок заняття

Які є види уваги?

Який вид уваги корисніший у навчанні?

Що потрібно знати, щоб бути уважним?

3 заняття

Мета: Розвиток обсягу і стійкості уваги. Розвиток здатності розподіляти й переключати увагу.

Обладнання: таблиці «Знайди закономірність» словесно-символічні й

цифрові, бланки для відповідей, коректурні таблиці Івано-ва-Смоленського.

Хід заняття

I. Перед вами аркуш, на якому в 12 рядках хаотично розташовано по 40 літер (можна брати газетну статтю). Ваше завдання: переглядаючи цю таблицю, викреслювати літеру «А», а літеру «Б» — підкреслювати.

ОВРКАНВСАЕРНВКСОАНЕОСВНЕРКАОСЕРВКОАНКСА
КАНЕОСВРЕНАКСОЕНВРКСАРЕСВНЕСКАОЕНСВКРАЕО
ВРЕСОАКВНЕСАКВРЕЙСОАКВРЕНСОКВРАНЕОКРВНАС
НСАККРВОСАРНЕАОСКВНАРЕНСОКВРЕАОКСНВРАКСО
РВОЕСНАРКВOKPАНВООЕСВНЕАРОКВНЕСАООКРЕСЛВК
ЕНРАЕРСКВOKCЕРВОСАНОВРКАСОАРНЕОАРЕСВОЕРВ
ОСКВНЕРАОСЕНВСНРЛЕОКСАНРАЕСВРНВКСИАЕРСОН
ВКАОВСНЕРКОВНЕАНЕСВНОКВНРАЕОСВРВОАНСКОКР
СЕНАОВКСЕАВНСКРАОВКСЕОКСВНРАКОКРЕСВКОЕНС
КОСНАКВНАЕСЕРВНСКОАЕНСОВНРВКОСНЕАКОВНСАЕ
ОВКРЕНРЕСНАКОКАЕРВСАРКВОСВНЕРАНСЕОВРАКВО
АСВКРАСКОВРАКНСОКРЕНГРЕАОКСАКРНРКАЕРКСНЕ

II. Перед вами таблиця з 12 рядків. На початку кожного рядка є умовні символи, а далі розташовані 5 слів. Порядок розташування символів відповідає порядку літер в одному чи кількох словах у даному рядку. Ваше завдання: визначити, у яких словах порядок літер відповідає розташуванню символів, і підкреслити це слово (чи слова).

Наприклад: символи *?—?+ відповідають словам «лінія, банан» тощо, тому що в цих словах однакові друга та четверта літери (так як подібні другий і четвертий символи). Всі останні — різні («вікно, вазон, лимон»).

1. +=+	рот, хор, боб, віз, ніс
2. x0x	бік, кіт, рай, тот, рій
3. +=?=	сало, коло, лось, сила, мило
4. +!—!	край, поле, море, хата, кінь
5. 0?0=	кома, піст, бобр, стук, тест
6. ?+=+	село, соло, синь, душа, сіно
7. +??—=	вікно, титул, еллін, сокіл, стеця
8. ?+!+=	стіна, голос, сонце, відро, торба
9. +—x0—	добро, вазон, поріг, вихід, нивка
10. +0!—?!	кухоль, ковдра, маркер, станок, фреска
11. +x!?00=	варіант, весілля, коровай, акробат, казарма
12. 0+—!+—?x	квартира, антрацит, маргарин, інстинкт, орнамент

III. Перед вами 5 стовпчиків цифр. Сума першого стовпчика вам дана.

Ваше завдання: не застосовуючи прийомів додавання чисел «у стовпчик», а користуючись спостережливістю і прийомами встановлення

закономірностей, визначити суми інших чотирьох стовпчиків.

1	2	3	4	5
6	7	8	9	10
11	12	13	14	15
16	17	18	19	20
21	22	23	24	25
55				

IV. Який із видів роботи викликав утруднення і чому?

Домашнє завдання: Створити свою задачу на розвиток уваги.

4 заняття

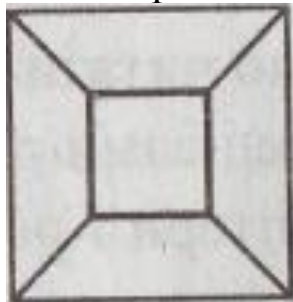
Мета: Розвиток стійкості уваги.

Обладнання: плакати «Квадрат уваги» і «Комбінаторні дії», аркуші для відповідей.

Хід заняття

I. Дивлячись на «Квадрат уваги»:

- підрахуйте, скільки разів протягом 1 хвилини відбувається зміна зображень;
- постарайтеся втримати одне із зображень протягом 1 хвилини.

II. Називаючи цифри від 1 до 20,

- одночасно записуємо їх у зворотному порядку: вимовляємо 1, пишемо — 20 і т.д.
- Те саме, але у зворотному порядку.

III. Дивлячись на таблицю, у якій під однозначними цифрами записані комбінації літер, і на набори чотиризначних цифр, шляхом комбінювання літер у записаних стовпцях зверху вниз утворюємо слова з чотирьох літер.

Наприклад: 2222 записуємо як

ам
ам
ам
ам

Комбінуємо другу літеру першого рядка (м), першу літеру другого рядка (а), другу літеру третього рядка (м) і першу літеру четвертого рядка (а), одержуємо слово «мама».

Домашнє завдання. Скласти перелік чотиризначних цифр і слів до них для продовження гри.

6	3	5	4	9	1	8	0	2	7
НД	ВК	ГО	ЕЦ	РУ	ІБ	ПТ	СЬ	АМ	ЛЩ

0532 — сова	8428 — темп	3562 — вода	6460 — день
7192 — ліра	9502 — роса	9132 — ріка	9670 — нуль
3562 — вода	7185 — літо	0615 — сніг	7500 — лось
8408 — тест	7962 — луна	9222 — рама	2594 — море
3160 — кінь	3592 — кора	0170 — сіль	6415 — небо

5 заняття

Мета: Розвиток концентрації уваги. Тренування навичок посидючості й наполегливості в досягненні поставленої мети. Ознайомлення із загальнолюдськими цінностями.

Обладнання: нестандартні таблиці Шульте, аркуші для відповідей, фломастери.

Хід заняття

I. Сьогодні ми з вами будемо читати «чужі листи», що складаються із зашифрованих фраз. Перед вами двоколірні таблиці, у яких поруч із цифрами розташовані літери і розділові знаки. Для того, щоб розшифрувати фразу, потрібно записувати в рядок літери, що знаходяться поруч із цифрами в такій послідовності: починаємо зі світлої 1 і темної 17. Потім чергуємо світлі в зростаючій послідовності, а темні в спадній послідовності. Записані в такий спосіб літери утворюють слова зашифрованої фрази.

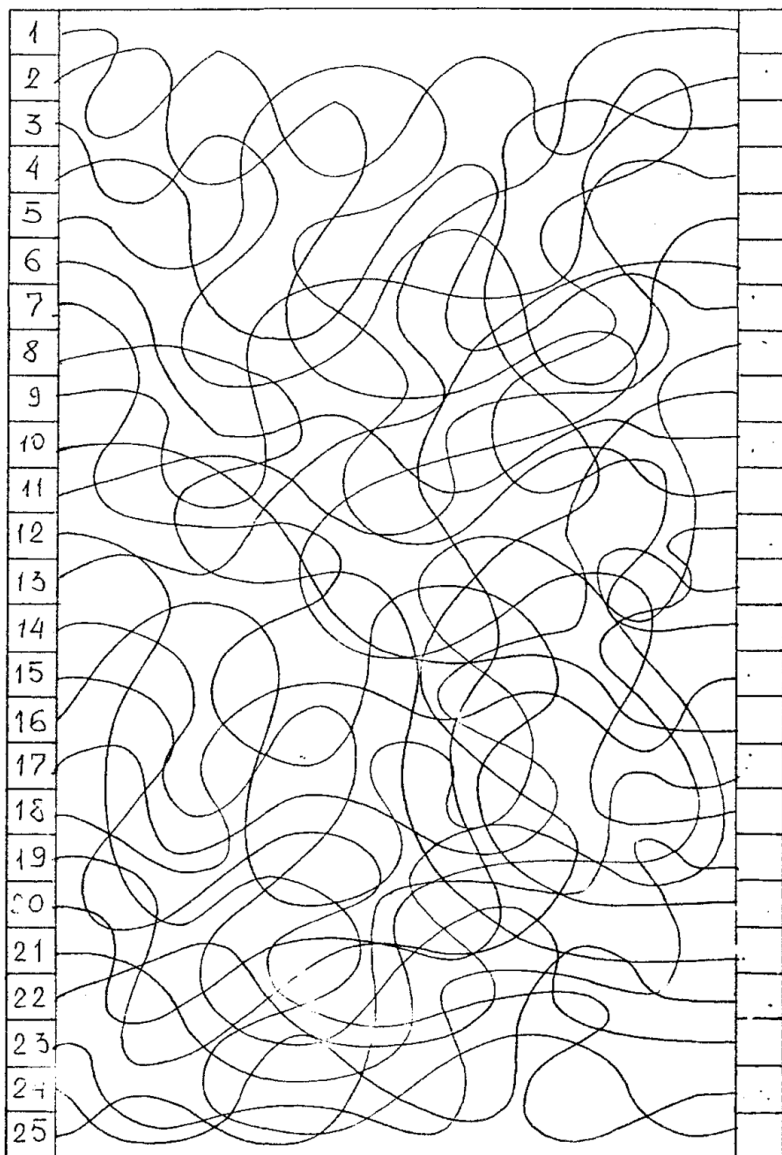
(Максимально ефективно виконання цього завдання за трьома таблицями з поступовим підвищенням складності від 28 до 49 цифро-знаків.)

8-а	11-х	13-у	4-й	18-е	2-і	5-л
15-и	14-а	6-д	17-ль	13-о	6-с	9-а
16-6	7-о	3-р	1-ш	15-щ	8-а	4-м
10-й	1-г	17-о	12-а	16-о	2-в	14-а
7-у	12-л	9-б	5-м	10-г	3-е	11-т

Примітка: Індивідуальна допомога під час ускладнень:

- а) записування цифр над літерами,
 - б) використання під час записування двох різних кольорів.
- II. Обмін отриманої з «чужих листів» інформації з обговоренням значення розшифрованої фрази.
- III. Намалуйте, будь ласка, картинку, що відбивають зміст прислів'їв, які вам сподобалися.

II. Переплутані лінії. На бланку Ви бачите 25 переплутаних ліній. Вам необхідно прослідкувати кожну лінію зліва направо й визначити, де вона закінчується. Починаються лінії ліворуч, а закінчуються обов'язково праворуч. Починайте з лінії, що позначена № 1, знайдіть, де вона закінчується і поставте там у порожній клітинці її номер (№ 1), потім переходьте до лінії № 2 і т.д. Виконувати завдання слід лише шляхом зорового контролю, тобто, слідкуючи очима, а не олівцем чи пальцем. На виконання завдання дається 10 хвилин».

6 заняття

Мета: Розвиток концентрації довільної уваги. Удосконалювання

спостережливості.

Обладнання: таблиці «Відшукування чисел» із бланками для відповідей, нестандартні таблиці Мюнстенберга, аркуші для відповідей, фломастери.

Хід заняття

I. Перед вами таблиці, що складаються з 25 клітинок, із цифрами від 2-х до 99-ти, і бланк для відповідей на 25 порожніх клітинок. Ваше завдання полягає в тому, щоб якнайшвидше заповнити таблицю в бланку для відповідей зліва-направо і зверху-вниз цифрами в правильній послідовності (від меншої до більшої). У вас є три спроби — у бланку для відповідей три таблички по 25 порожніх клітинок. Працюйте швидко, але дуже уважно.

16	37	98	54	29
80	92	46	59	35
43	21	8	40	2
65	84	99	7	77
13	67	60	34	18

II. Перед вами аркуш, на якому 11 рядків із хаотично розташованих літер, серед яких знаходяться і літери, що складають слова-поняття. Разом вони складають фразу. Ваше завдання: знайти ці слова і підкреслити їх для того, щоб прочитати цю фразу.

Літери в хаотичному порядку	Слова-поняття
оогрнвпеаииидобрийждцлоооденьхххзззцеунврпситтьолшшщц	добрий день
ддддцейшшшшгорнппаавввисметодзззщшшгасмппрвосьсьблапівіік	цей метод
розвиваєллллллллллпогнуцквеваапарпопллолджжеукапвимспогш	розвиває
ррнеційуввіааіпвкелвенарагпгпоооорпшроопраеапконцентрацію	концентрацію
шшшшшшшгорнпвеакууцвашоїщщщшлтисмчячясамвіфячввсаамсм	вашої
ллооооошшмимовільноїзззщщдддддбюбтьотриспанеукавпистиспри	мимовільної
увагиооошшлгвопеіакцвуссммитччотілічшщідбьчосрімьясвві	уваги
щщщшшлоппавкієбудьтебблшримчаівіуцкуенвапанропгшоомшлмшш	будьте
будьддлллллшшшшооогттрласкахзззщщшшшлльоїппчааквамсссчп	будь ласка
особливоррнннееппаакуічяііійцувкуйуцвікпапвчдллллшшшшозші	особливо
щщщшшгнричмчпккуааіппппаіуважніттттттнргроівяучмсммртстр	уважні

III. Перед вами таблиця, що складається з 35 чисел, із цифрами від 1 до 55, розташованими у випадковому порядку (20 цифр пропущено).

Ваше завдання полягає в тому, щоб у бланку для відповідей, у таблиці з 20 клітинок, розставити відсутні 20 цифр у правильному, тобто висхідному порядку.

Примітка: індивідуальна допомога при утрудненнях – тон, що збадьорює.

38	17	6	54	26						
31	1	44	51	9						
43	25	37	2	18						
7	3	49	40	13						
36	28	53	32	20						
47	14	5	55	39						
23	45	33	15	27						

IV. Що з цих видів робіт виконувалося найкраще? Як ви думаєте – чому?
V. зробіть, будь-ласка, малюнок за змістом прочитаної у другій вправі фрази.

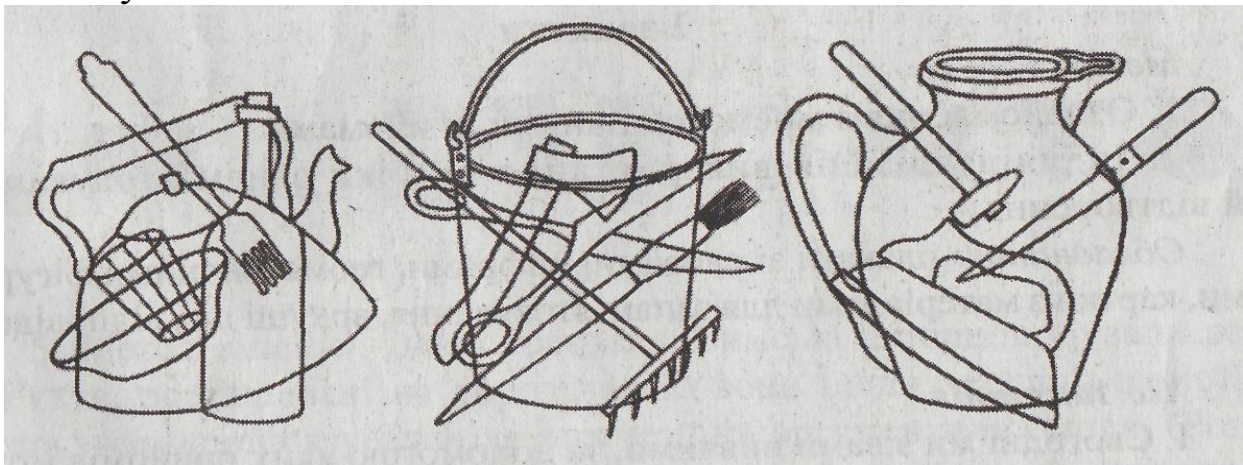
7 заняття.

Мета: Розвиток концентрації уваги. Удосконалювання тактильних відчуттів.

Обладнання: малюнки: «Накладні зображення», «Подвійні зображення», 10 дрібних предметів, голка, кольорова нитка й аркуш паперу в клітинку.

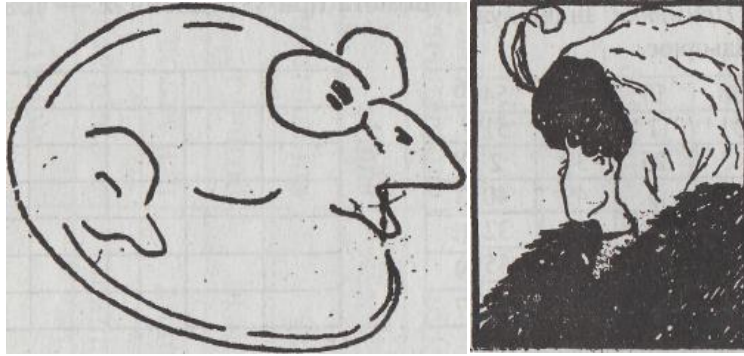
Хід заняття

1. **«Накладні зображення».** Розглядаючи малюнок із зображеннями предметів, фіксуємо їхню кількість шляхом перерахування й записування їхніх назв.

Примітка: такі малюнки можуть зробити самі учні на занятті.

2. **«Подвійні зображення».** Постарайтеся побачити обидва зображення у подвійному варіанті.

1. **10 дрібних предметів.** Заплющивши очі, визначте назву або застосування предметів, які тримаєте в руках.
2. Навички української вишивки «хрестиком»:
 - а) всилити нитку в голку;
 - б) прошивання малюнку точно по клітинках (демонстрація технології і малюнків для вишивки).

РОЗДІЛ «ПАМ'ЯТЬ»

8 заняття.

ПАМ'ЯТЬ У ЖИТТІ ЛЮДИНИ

Мета: ознайомити учнів із пам'яттю як формою психічного відображення, видами пам'яті; розвивати продуктивну зорову, логічну пам'ять.

Вступ

Створюємо гарний настрій. Усміхніться, скажіть добрі слова одне одному. Складаємо «Абетку гарних слів»: згадайте добрі, хороші слова на букву Р (*радісний, райдуга, Різдво, роботящий, рішучий, рідкісний*).

Слово психолога

Пам'ять — форма психічного відображення, що полягає в закріпленні, збереженні та подальшому відтворенні минулого досвіду.

Основними процесами пам'яті є: запам'ятовування, збереження та відтворення інформації. Розрізняють рухову, емоційну, образну, словесно-логічну пам'ять; за характером цілей діяльності — мимовільну і довільну; за тривалістю закріплення та збереження інформації - короткочасну, тривалу, оперативну.

Діти молодшого шкільного віку мають достатньо високий рівень розвитку пам'яті, насамперед це стосується механічної пам'яті.

У підлітковому віці відбуваються важливі процеси, пов'язані з перебудовою пам'яті: активно розвивається логічна пам'ять.

ВПРАВИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ПАМ'ЯТІ

Вправа 1

Уявіть собі обличчя людини, яку часто бачите. Спробуйте детально описати його. Якщо виникли труднощі, необхідно при нагоді доповнити уявлення про обличчя тієї людини при спостереженні за нею й повторити вправу спочатку, доки не уявлятимете обличчя зовсім чітко, в усіх деталях.

Вправа 2

Необхідно рахувати у зворотному порядку, починаючи з 200, віднімаючи при цьому від кожного наступного числа 3.

Наприклад,

200 – 197 – 194 – 191...

Вправа 3

Психолог показує учням 10 абстрактних малюнків у певній послідовності. Малюнки демонструються з таким інтервалом, щоб кожен з учнів міг розповісти, що він бачить на зображенні.

Після цього учні індивідуально відтворюють малюнки в заданому порядку.

Вправа 4

Психолог зачитує односкладові слова. Учень повторює їх, вимовляючи навпаки: сон — нас, раб — бар, село — олес, парк — кран.

Підсумки заняття

Які є види пам'яті?

Який вид пам'яті розвивається у підлітковому віці?

- Що потрібно робити, щоб у людини була гарна пам'ять?

9 ЗАНЯТТЯ

ПАМ'ЯТЬ У ЖИТТІ ЛЮДИНИ

Мета: розвивати пам'ять учнів, удосконалювати навички сприймання інформації.

Вступ

Створюємо гарний настрій. Усміхніться! Скажіть добрі, красиві слова одне одному.

Складаємо «Абетку гарних слів»: згадайте добрі, хороші слова на букву Т (*терплячий, толерантний, талановитий, товариський тощо*).

Слово психолога

Психолог. Усе те, про що дізналися, що почули, побачили, може зберегти пам'ять. Що краща пам'ять, то більше ви маєте знань.

Пам'ять — як скарбничка: в ній зберігаються всі знання, які отримуєте у школі. Тому так важливо вчитися запам'ятовувати.

Ознайомлення учнів із «Пам'яткою запам'ятовування»

ВПРАВИ НА РОЗВИТОК ПАМ'ЯТІ

Вправа 1

Учні діляться на групи по 6—7 осіб. Кожна група стає у ряд один за одним. Усі по черзі мають уважно розглянути решту членів групи, потім повернутись і перелічити, хто за ким стоїть.

Вправа 2

Вправа проводиться у трійках. Перший учень — експерт, другий — «натурник», третій — «художник». «Художник» уважно розглядає того, кого малюватиме, потім відвертається і словесно малює портрет. Експерт оцінює.

Вправа 3

Розкладіть «на прилавку крамниці» 10—15 предметів. Після того, як учень «повернувся» з крамниці, називає, що там бачив.

Вправа 4

Психолог читає один раз пари логічно пов'язаних слів. Учні уважно слухають, а потім психолог називає перше слово, а діти записують друге. Пари слів: *замок — ключ, сніг — зима, лялька — трати, окуляри — очі, уроки — школа, корова — молоко, книжка — учитель, дерево — листок,, сонце — літо, машина — їхати.*

Якщо названо 9—10 слів — відмінна пам'ять, 7—8 — добра, 4—6 — задовільна, менше 4 слів .— погана.

Вправа 5

На столі розкладають 10 предметів, не пов'язаних між собою. Учням пропонують уважно розглянути впродовж 1 хв і запам'ятати, що де лежить. Коли діти відвертаються, дорослий міняє місцями кілька предметів, а потім питає: «Що змінилося?».

Підсумки заняття

ПАМ'ЯТКА ЗАПАМ'ЯТОВУВАННЯ

1. Перш ніж вивчити матеріал, запитайте себе: що саме потрібно запам'ятати? Навіщо це запам'ятовувати?

Уважно прочитайте текст і визначте головну думку.

Прочитавши текст, з'ясуйте, що ви вже знаєте з того, що прочитали, а чого не знаєте.

4. Після першого читання нового тексту уявіть те, про що в ньому йшлося. Якщо не вдається, то, можливо, ви забули попередній матеріал.

10 заняття

Мета: Ознайомлення з мнемотехнічними прийомами. Індивідуальне використання техніки запам'ятовування й відтворення.

Обладнання: плакати зі словами, цифрами, геометричними фігурами, матеріалами для запам'ятовування, аркуші для відповідей.

Хід заняття

I. Сьогодні ми з вами вивчимо, за допомогою яких прийомів мнемотехніки відбуваються процеси запам'ятовування, збереження і відтворення різних видів інформації.

1. **Метод групування:** цифри можна групувати, як телефонні номери, хронологічні дати тощо. Слова — класифікувати за приналежністю до предметної області — Перший політ людини в космос — 12.04.1961 р.

Покупки:

Прання — порошок.

Школа — зошит, ручка.

Одяг — шкарпетки, кепка, футболка.

Їжа — хліб, сіль, помідори, чай.

Всього: 10

2. **Методи:**

а) рим (суголосося): латинська назва трав'янистої рослини — пірум гігато — агроном із гітарою.

б) ритму — «П'ять на п'ять — двадцять п'ять, це не можливо».

3. **Метод акронімів (абревіатур)** — УРСР, ООН, СНД тощо. Складання віршів, акровіршів.

Акровірш: чисте повітря, і життя здорове — говорив старий чоловік, який побачив веселку: червоний, помаранчевий, жовтий, зелений, голубий, фіолетовий.)

4. **Ланцюговий метод** — з'єднання в складний сюрреалістичний образ чи картину понять, які потрібно запам'ятати; слова, включені в одне речення чи розповідь;

закордонність розташування чисел геометричних фігур

Слова для запам'ятовування

Місця у квартирі

1. Вхідні двері	- Станція техобслуговування (п
машина, що загороджує вхід д
2. Коридор	- Банк (банківські чеки та гроші
всьому коридору)
3. Вітальня	- Хімчистка
4. Кухня	- Магазин
5. Спальня	- Дитсадок
6. Ванна	- Кінотеатр
7. Туалет	- Лікарня
8. Комора	- Пошта

6. Метод парних асоціацій — використовується одноч
образність: один — магазин, дві — трави, три — зітри
квартирі, тобто сходити в магазин за покупками, повири
прибрати у квартирі.

II. Практичні заняття:

Вам роздані індивідуальні картки з об'єктами для запам'
Постарайтеся вибрати максимально ефективний і індив
прийнятний мнемотехнічний прийом, використати його
товування матеріалу і захистити правильність і ефектив
Наведіть приклади об'єктів, що складно запам'ятовуються, і
постараємося дібрати один чи кілька прийомів для їхнього за

Матеріал для карток із об'єктами для запам'ятовування:

1. Українець, економіка, каша, татуювання, нейтрон, любов, н
словник.

2.2 10 17 19 25.

від 5 до 8 слів).

У 1-у колонку запишіть «хімічні елементи», у 2-у — «люди», у 3-ю — «меблі», у 4-у — «дерева», у 5-у — «тваринний світ». Зараз я у швидкому темпі зачитуватиму слова, а ваше завдання в тому, щоб визначити, у який стовпчик це слово потрібно встигнути записати його в скороченому варіанті. На розв'язання «ієрогліфів» вам буде даний додатковий час.

Натрій, кішка, диван, верба, тривога, водень, хом'як, крокодил, черемха, ялина, срібло, сервант, рись, кохання, гелій, картопля, тополя, втома, дуб, каштан, аргон, горобець, залізо, клепа, береза, соболь, радій.

II. 10 хвилин на повний запис слів.

III. У вашому житті бувають печалі й радості. Зараз поспробуйте згадати найбільш радісний день за минулий рік. Можливо, це день народження, інше свято, що запам'яталося. Згадали? Тепер постарайтеся згадати самопочуття, ваші відчуття, ваш стан у той приємний день. Це можуть бути зображення людей, предметів і, нарешті, пейзажів (ліній).

IV. А зараз за допомогою запису слів на зворотному боці картки для відповідей постарайтеся згадати ті слова, що ви записали в 5 колонок на початку уроку.

V. Підрахуйте, будь ласка, у процентному співвідношенні досягнення у сфері довгострокової пам'яті.

Яким із мнемотехнічних прийомів відтворення ви скористалися?

12 заняття

Мета: Удосконалювання короткочасної наочно-образної й асоціативної пам'яті.

Обладнання: таблиця з 16 малюнками предметів, картки з текстами та відповідями.

Хід заняття

I Сьогодні ми проловжуємо вивчати мнемотехнічні прийоми.

7. Діамант, що блищить на сонці.

8. Крик від жаху вночі.

9. Радість материнства.

10. Друг, що поцупив гроші з вашого гаманця.

А тепер згадайте й запишіть назви візуалізованих картин.

б) Із заплющеними очима уявіть собі зовнішній вигляд предмета, його запах, звуки та інші відчуття, пов'язані з тими предметами, які будуть зачитуватиму.

1. Папір 6. Гніздо 11. Колесо

2. Вовна 7. Віз 12. Слон

3. Лікер 8. Палець 13. Шовк

4. Ваніль 9. Кіт 14. Поцілунок

5. Чобіт 10. Волосся 15. Птах

А тепер постарайтеся згадати ці 15 предметів, записавши їх назви на окремих аркушах для відповідей.

в) Для закріплення спробуємо виконати вправу з протилежними образами, тобто я продемонструю вам таблицю з намальованими на ній предметами, а ви їх запам'ятаєте й запишете їх назви на аркуші для відповідей.

1. Замок 5. Будильник 9. Мікроскоп 13. Ноти

2. Ялинка 6. Корова 10. Троянди 14. Літак

3. Хмара 7. Вежа 11. М'яч 15. Терези

4. Лампа 8. Автомобіль 12. Комп'ютер 16. Праска

II. Для запам'ятовування великих блоків інформації зручно використовувати метод виділення головних думок. Цим методом володіють студенти, які конспектують, тобто записують головні думки з матеріалу, який вивчають, завчають їх для відтворення під час відповіді.

Отже, перед вами текст із підкресленими чи виділеними головними думками, пронумерованими головними думками. Спробуйте відтворити текст за заданою послідовністю.

молодого німця-жениха (7). Коли полонений несміливо
нього (8), полковник покликав до себе німецьку дівчину
за руки і сказав просто:

— Будьте щасливі! (10)

Домашнє завдання: Скласти конспект теми, що сподобалася з
шкільних предметів.

13 заняття

Мета: Розвиток оперативної пам'яті.

Обладнання: стимульний матеріал і бланки для відповідей.

Хід заняття

I. Я зачитуватиму числа —10 рядів із п'яти чисел у кожному.
запам'ятати ці 5 чисел у тому порядку, у якому вони прочитані, а
перше число з другим, друге з третім, третє з четвертим, четверте
чотири суми записати у відповідному рядку бланка.

Наприклад: 6, 2, 1, 4, 2 (записується на дошці чи папері). Склад
(записується першою цифрою в рядку відповідей); далі $2 + 1 = 3$
цифрою); $1 + 4 = 5$ (третя цифра); $4 + 2 = 6$ (остання цифра в р
Рядок у бланку відповідей виглядає так: 8, 3, 5, 6.

1). 5, 2, 7, 1, 4

2). 3, 5, 4, 2, 5

3). 7, 1, 4, 3, 2

4). 2, 6, 2, 5, 3

5). 4, 3, 6, 1, 7

6). 4, 2, 3, 1, 5

7). 3, 1, 5, 2, 6

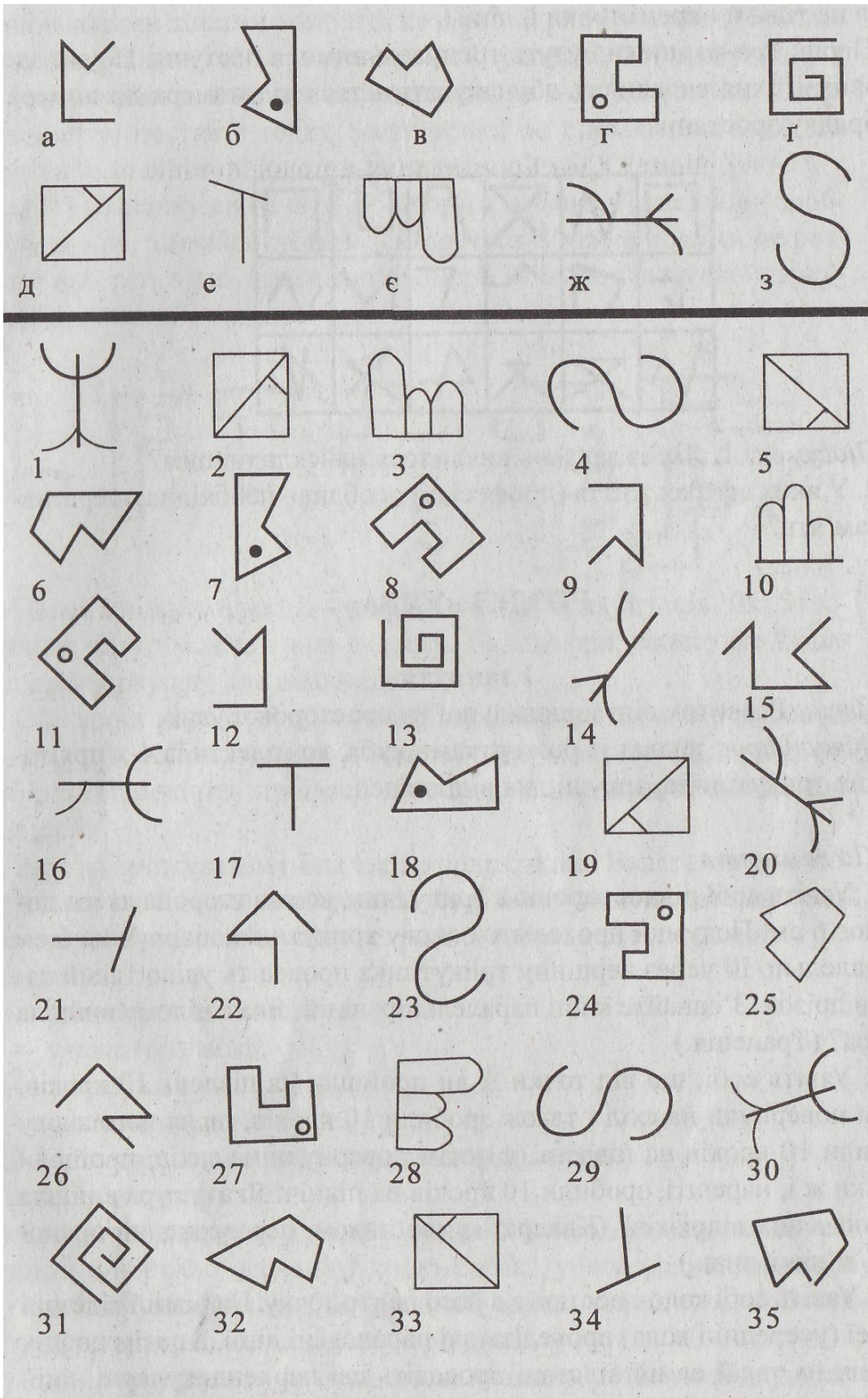
8). 2, 3, 6, 1, 4

9). 5, 2, 6, 3, 2

10). 3, 1, 5, 2, 7

II. На малюнку ви бачите різні фігури, розділені прямою лінією. За
аркушем паперу й уважно вивчіть фігури верхніх рядів (їх усього 1
секунд.

Потім закрийте верхні ряди і відшукайте серед фігур нижніх рядів

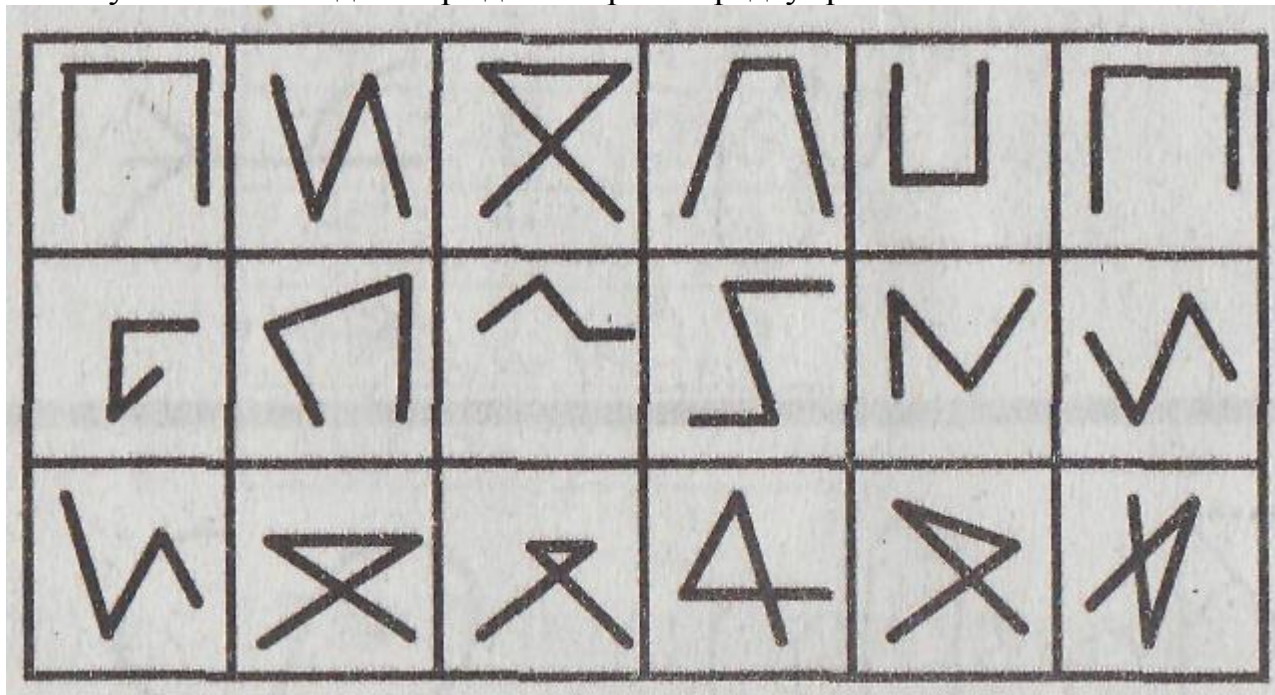

III. Перед вами таблиця, у кожному з 7-ми рядків якої розташовані 5-ма незайняті геометричні фігури. Незаповнена графа — місце для відповіді. Вам треба підсумовувати кількість фігур у кожному рядку, визначити, на скільки ця сума відрізняється від 10, запам'ятати цю різницю та вказати її в графі, що знаходиться праворуч від відповідного рядку його розташування в таблиці. Час демонстрації — 1 хвилина.

7		1
3	2	

квадраті на своєму бланку. Намагайтеся запам'ятати малюнок у цілому, а не тільки окремі точки й лінії.

Перші три малюнки будуть тренувальними, а наступні 15 уже заліковими, їхня складність збільшуватиметься від номера до номера в порядку зростання.

Підсумок: 1. Яке із завдань виявилось найскладнішим? 2. У яких сферах життя (професіях) особливо необхідна оперативна пам'ять?

РОЗДІЛ «МИСЛЕННЯ»

14 заняття

ЛАБІРИНТИ ДУМОК. МИСЛЕННЯ

Мета: ознайомити учнів із психічним процесом мислення, розвивати аналітико-синтетичні функції мислення.

Вступ

Створюємо гарний настрій. Усміхніться! Скажіть добрі, красиві слова одне одному. Складаємо «Абетку гарних слів»: згадайте добрі, хороші слова на букву У (*українець, улюблений, усмішка, умілий, успішний тощо*).

Слово психолога

Мислення — це вищий процес пізнавальної діяльності людини, що характеризується узагальненим та опосередкованим відображенням дійсності.

Виділяють такі види мислення: словесно-логічне, наочно-образне, наочно-дієве.

Розрізняють також мислення теоретичне і практичне, логічне, аналітичне, інтуїтивне, репродуктивне та продуктивне.

Підлітковий вік характеризується підвищеною інтелектуальною активністю. Мислення має бути спрямоване на широке узагальнення.

ВПРАВИ НА РОЗВИТОК МИСЛЕННЯ УЧНІВ

Вправа 1

Оберіть навмання три слова, не пов'язані за змістом, наприклад, *озеро, олівець, ведмідь*. Необхідно скласти якомога більше речень, включивши всі три слова (відмінок можна змінювати).

Наприклад: «Ведмідь кинув в озеро олівець», «Хлопчик намалював олівцем ведмедя, який купався в озері».

Вправа 2

Психолог описує якусь незвичайну ситуацію. Наприклад: «Повернувшись із магазину, ви побачили двері власної квартири відчиненими навстіж». Необхідно назвати якомога більше причин, що пояснюють ситуацію.

Вправа 3

Уставте в слова пропущені літери: Шк_л_, кн_жк_, р_чк_, п_р_, ч_рн_л_, з_ш_т_, уч_т_л_, д_р_кт_р_, _л_в_ць, зн_нн_.

Виберіть із розшифрованих слів ті, котрі позначають окремі предмети, і перелічіть якнайбільше сфер їхнього застосування.

Вправа 4

У кожному рядку допишіть слово чи словосполучення, яке було б узагальнювальним. Наприклад: сталь, бронза, латунь — метали.

Суп, каша, гуляш, кисіль — ...

Троянда, конвалія, бузок, волошка — ...

Штани, піжама, сорочка, светр — ...

Курка, гусак, качка, індичка — ...

Поезія, музика, живопис, кіно — ...

Британія, Франція, Румунія, Болгарія — ...

Яблуко, груша, слива, вишня — ...

Береза, осика, дуб, верба — ...

Чобіт, туфель, валянок, черевик — ...

Корова, кінь, осел, свиня — ...

Дніпро, Волга, Дон, Десна — ...

Заключна частина

Підбиття підсумків.

15 заняття

Мета: Розвиток креативності й аналітико-синтетичних функцій мислення.

Стимулювання прагнення одержання знань у школі.

Обладнання: стимульний матеріал, аркуші для відповідей, фломастери. (Для всіх наступних занять обладнання однойменне.)

Хід заняття

- 1. Поясніть значення вислову:** світла голова; не пером пишуть, а розумом; голова без розуму — що ліхтар без свічки.
- 2. Вставте в слова пропущені літери:**

П_РО	Х_К_Й
Д_Р_ВО	К_СА
О_І_Ь	С_НИ
Г_РА	Ф_Т_ОЛ
З_М_К	Т_ЛО
З_О_А_К	С_ІЛ
П_ЛЕ	ВЧ_Т_ЛЬ

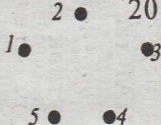
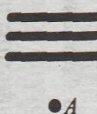

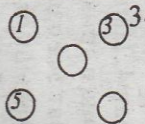

- 3. Виберіть із розшифрованих слів ті, котрі позначають окремі предмети, і перелічіть якнайбільше сфер застосування цих предметів.**

IV. Перед вами таблиця на с. 24 з 42 кліток, у них під не завжди послідовною

нумерацією розташовані різні геометричні фігури, знаки, цифри й літери. Ваше завдання: якнайшвидше виконувати дії під диктовку й у названих мною номерах квадратів. До виконання приступайте тільки після того, як ви запам'ятали завдання й виконали його візуально. Будьте уважні! Завдання зачитується один раз.

Послідовність виконання дії.

1. Квадрат 1. Напишіть першу літеру імені Сергій і останню літеру першого місяця року.
2. Квадрат 4. Напишіть слово ПАР так, щоб будь-яка одна літера була написана в трикутнику.
3. Квадрат 5. Розділіть чотирикутник двома вертикальними і двома горизонтальними лініями.
4. Квадрат 6. Проведіть лінію від першого кола до четвертого так, щоб вона проходила під колом 2 і над колом 3.
5. Квадрат 7. Поставте плюс у трикутник, а цифру 1 у те місце, де трикутник і прямокутник мають спільну площу.
6. Квадрат 8. Розділіть друге коло на три, а четверте на дві частини.
7. Квадрат 10. Якщо сьогодні не середа, то напишіть передостанню літеру Вашого імені.

1	4	5	6	7	8	10
						
12	13	15	16	17	18	
		<i>БНЛЕОШАК</i>				
19	20	21	22	23	24	25
		<i>2951283_8951269</i>			<i>594162</i>	
26	27	28	29	30	31	32
<i>ABC</i>			<i>VII VVII</i>		<i>САЛЮТ дощ</i>	
33	34	35	36	37	39	40
<i>1 2 3 4 5 6 7 8</i>		<i>КПАИРО</i>				<i>5166347</i>
41	42	43	44	45	46	47
	<i>МКО</i>		<i>46359</i>		<i>1A7 B2C</i>	<i>7 4 9</i>

8. Квадрат 12. Поставте в перший прямокутник плюс, третій закресліть, у шостий

поставте 0.

9. Квадрат 13. З'єднайте точки прямої лінії та поставте плюс у меншому трикутнику.
10. Квадрат 15. Обведіть кружечком одну приголосну літеру і закресліть голосні.
11. Квадрат 17. Продовжте бічні сторони трапеції до перетину між собою і позначте точки перетину останньою літерою Вашого міста.
12. Квадрат 18. Якщо у слові «синонім» шоста літера голосна, поставте в прямокутнику цифру 1.
13. Квадрат 19. Обведіть велике коло і поставте плюс у менше.
14. Квадрат 20. З'єднайте між собою точки 2, 4, 5 оминаючи 1 і 3.
15. Квадрат 21. Якщо два багатозначних числа неоднакові, поставте галочку на лінії між ними.
16. Квадрат 22. Розділіть першу лінію на три частини, другу на дві, а обидва кінці третьої з'єднайте з точкою.
17. Квадрат 23. З'єднайте нижній кінець першої лінії з верхнім кінцем другої, а верхній кінець другої — з нижнім кінцем четвертої.
18. Квадрат 24. Закресліть непарні цифри й підкресліть парні.
19. Квадрат 25. Помістіть дві фігури в коло й відмежуйте їх вертикальною лінією.
20. Квадрат 26. Під літерою А поставте стрілку, спрямовану вниз, під літерою В стрілку, спрямовану вгору, під літерою С — галочку.
21. Квадрат 27. Якщо слова «дім» і «дуб» починаються на ту саму літеру, поставте між ромбами мінус.
22. Квадрат 28. Поставте в крайній ліворуч клітинці 0, у крайній праворуч плюс, у середній проведіть діагональ.
23. Квадрат 29. Підкресліть знизу галочки, а в першу галочку впишіть літеру А.
24. Квадрат 30. Якщо в слові «дарунок» третя літера не «І», напишіть суму чисел 3 плюс 5.
25. Квадрат 31. У слові «салют» обведіть кружечком приголосні літери, а в слові «дощ» закресліть голосні.
26. Квадрат 32. Якщо число 54 ділиться на 9, опишіть коло навколо чотирикутника.
27. Квадрат 33. Проведіть лінію від цифри 1 до цифри 7 так, щоб вона проходила під парними цифрами і над непарними.
28. Квадрат 34. Закресліть кола без цифр, кола з цифрами підкресліть.
29. Квадрат 35. Під приголосними літерами поставте стрілку, спрямовану вниз, а під голосними — стрілку, спрямовану ліворуч.
30. Квадрат 36. Напишіть слово «мир» так, щоб перша літера була написана в колі, а друга — у прямокутнику.
31. Квадрат 37. Укажіть стрілками напрямки горизонтальних ліній праворуч, а вертикальних — угору.
32. Квадрат 39. Розділіть другу лінію навпіл і з'єднайте обидва кінці першої лінії з серединою другої.
33. Квадрат 40. Відокремте вертикальними лініями непарні цифри від парних.
- Квадрат 41. Над лінією поставте стрілку, спрямовану вгору, а під лінією — стрілку, спрямовану ліворуч.
35. Квадрат 42. Помістіть літеру М у квадрат, К — в коло, О — у трикутник.
36. Квадрат 43. Суму чисел 5 і 2 напишіть у прямокутнику, а різницю цих чисел — у ромбі.
37. Квадрат 44. Закресліть цифри, що діляться на 3, і підкресліть інші.

38. Квадрат 45. Поставте галочку тільки в коло, а цифру 3 — тільки в прямокутник.

39. Квадрат 46. Підкресліть літери і обведіть колами парні цифри.

40. Квадрат 47. Поставте непарні цифри у квадратні дужки, а парні — у круглі.

V. Виключте з низки поданих слів ті, котрі до інших чотирьох, об'єднаних загальним родовим поняттям, не належать.

Для цього потрібно уважно переглянути рядок із п'яти слів і визначити «зайве» слово. Потім у бланку відповідей знайти номер відповідного рядка й закреслити літеру, під якою знаходиться «зайве» слово.

Наприклад: слова «писати», «рубати», «шити», «кувати» позначають виконання дій руками і відповідними інструментами, а слово «читати» до них не належить тому, що позначає дію, виконувану за допомогою зору чи голосового апарату. Тому в бланку для відповідей потрібно закреслити літеру «г», під якою знаходиться «зайве» слово, не пов'язане з іншими словами цього рядка за ознакою стандартних функцій людського тіла.

1. а) писати, б) рубати, в) шити, г) читати, д) кувати.
2. а) вузький, б) кубоподібний, в) широкий, г) високий, д) короткий.
3. а) велосипед, б) мотоцикл, в) потяг, г) трамвай, д) автобус.
4. а) захід, б) курс, в) напрямок, г) мандрівка, д) північ.
5. а) бачити, б) говорити, в) сприймати тактильно, г) нюхати, д) слухати.
6. а) прилягти, б) підвестися, в) присісти, г) припинятися, д) притулитися.
7. а) коло, б) еліпс, в) дуга, г) стріла, д) крива.
8. а) добрий, б) вірний, в) чуйний, г) боязкий, д) чесний.
9. а) розділяти, б) звільняти, в) зв'язувати, г) різати, д) відрізняти.
10. а) кордон, б) міст, в) суспільство, г) відстань, д) шлюб.
11. а) завіса, б) щит, в) невід, г) фільтр, д) стіна.
12. а) матрос, б) тесля, в) водій, г) велосипедист, д) перукар.
13. а) кларнет, б) контрабас, в) гітара, в) скрипка, д) арфа.
14. а) відбиття, б) луна, в) діяльність, г) відгук, д) наслідування.
15. а) навчання, б) планування, в) тренування, г) звіт, д) рекламування.
16. а) заздрість, б) скнарість, в) обжерливість, г) жадібність, д) скарєдність.
17. а) розум, б) висновок, в) рішення, г) починання, д) договір.
18. а) тонкий, б) худий, в) вузький, в) огрядний, д) короткий.
19. а) бильце, б) пробка, в) ніжка, г) спинка, д) ручка.
20. а) похмурий, б) морозний, в) вітряний, г) хмарний, д) дощовий.

Домашнє завдання: Придумайте, будь ласка, слова для продовження рядків вправи.

16 заняття

Мета: Підвищення рівня поінформованості. Розвиток уміння узагальнювати чи синтезувати різні поняття. Нормування розуміння взаємозв'язків предметів і живих істот, із яких логічно випливає поняття соціального статусу індивідуума.

Хід заняття

1. Поясніть значення вислову:

- Хто спішить, той людей смішить.
- З мухи зробити слона.

2. **Назвіть одним словом**, тобто в кожному рядку допишіть слово чи словосполучення, що поєднувало б подані в цьому рядку слова одним загальним поняттям.

Наприклад: Сталь, залізо, алюміній — метали.

1. Суп, каша, гуляш, кисіль —
2. Троянда, конвалія, бузок, волошка —
3. Штани, піжама, сорочка, светр —
4. Курка, гусак, качка, індичка —
5. Поезія, музика, живопис, кіно —
6. Британія, Франція, Румунія, Болгарія —
7. Яблуко, груша, слива, вишня —
8. Береза, осина, дуб, верба —
9. Чобіт, туфель, валянок, черевик —
10. Корова, кінь, осел, свиня —
11. Дніпро, Волга, Дон, Десна —
12. Фізика, хімія, математика, ботаніка —

3. Наступне завдання буде протилежним до попереднього.

Тепер вам необхідно доповнити чи розшифрувати узагальнене поняття його конкретними складовими, тобто продовжити рядок 4—5-ма словами-прикладями.

Родичі: бабуся, дідусь, мати, батько, брат, сестра...

Явища природи: схід, захід, землетрус, затемнення Сонця (місяця)...

1. Дикі тварини:
2. Свійські тварини:
3. Дерева:
4. Квіти:
5. Ріки:
6. Міста:
7. Країни:
8. Континенти:
9. Тканини:
10. Види транспорту:

3. Використовуючи інформацію, отриману вами у виконанні попередніх вправ, визначте, будь ласка, класифікаційну характеристику наступних понять.

Наприклад:

Школа — навчально-виховний загальноосвітній заклад, приміщення, де він розташований.

1. Шафа -
2. Ракета -
3. Холодильник -
4. Дощ -
5. Кішка -
6. Правда -
7. Обрій -
8. Північ -

Домашнє завдання: Придумати приклади для збільшення обсягу вправ, намагаючись розміщувати рядки в порядку збільшення складності пропонованих до визначення понять. Для полегшення завдання рекомендую використовувати тлумачні чи енциклопедичні словники.

17 заняття

Мета: Використовуючи критичність, удосконалювати операції порівняння понять

за рівнем відмінності. Розвивати спостережливість.

Хід заняття

1. Зобразіть, будь ласка, таке поняття, як «зір» за допомогою правої руки, а дію «споглядання» за допомогою лівої руки.

2. Поясніть значення вислову:

Краще один раз побачити, ніж сто разів почути.

Спостережливість — шлях до самовдосконалення.

3. По обидва боки від порядкового номера рядка на аркуші для відповідей необхідно вказати як мінімум по дві (ліворуч) під знаком «позитивні властивості», тобто спільні для цих двох понять; а праворуч — під знаком «негативні»

Наприклад:

спільні	відмінні
Книга й зошит	
Папір, форма, технологія виготовлення	Застосовуються для читання, для писання; первинний виток знань, прилад для виконання різновиду вправ; шифр друкований, літери і цифри — прописні
Стіл та стілець	
Меблі, точки опору, матеріал. Перші п'ять літер. Обидва слова чоловічого роду, іменники	Призначення — підтримують різні частини тіла; складається з 5-ти, з 7-ми літер.

1. Ніж і виделка
2. Рак і риба
3. Телевізор і комп'ютер
4. Троянда й мімоза
5. Лінощі та працьовитість
6. Бібліотека й дискотека
7. Паління і пияцтво
8. Ріка й озеро
9. Книжка і журнал
10. Мати й мачуха
11. Скнарність і ошадливість
12. Птах і літак
13. Обман і помилки
14. Сонце і Місяць

4. Навпроти кожного з поданих слів напишіть слово протилежного значення, тобто антонім. Наприклад: тупий — гострий; тонкий — товстий.

1. Брудний —	10. Високий —
2. Зникнення —	11. Зовнішній —
3. Чужий —	12. Твердий —
4. Низ —	13. Сухий —
5. Великий —	14. Красивий —
6. Ворог —	15. виправлення —
7. Молодший —	16. Множити —
8. Відштовхувати —	17. Голосний —
9. Видалення —	18. Спокій —

Яке із завдань було найскладнішим?

Чи хотілося б вам змінити порядок виконання вправ на цьому занятті?

18 заняття

Мета: Формування логічного мислення. Опанування сутності понять.

Хід заняття

- 1. Перед вами 10 числових рядів**, у яких числа розташовані в певному порядку, тобто в певній закономірності чи за певним правилом. Ваше завдання полягає в тому, щоб знайти (усвідомити) цю закономірність і на її основі продовжити числовий ряд, що найменше, двома числами. Ці числа запишіть на аркуші для відповідей поруч із номером відповідного рядка.

1	12, 13, 14, 15, 16, -	7	37, 37, 33, 33, 29, 29, -
2	40, 45, 50, 55, 60, -	8	1, 2, 4, 8, 16, 32, -
3	20, 19, 18, 17, 16, -	9	6, 7, 10, 11, 14, 15, -
4	9, 12, 15, 18, 21, -	10	9, 9, 7, 7, 5, 5, -
5	3, 7, 11, 15, 19, -		
6	12, 1, 10, 1, 8, 1, -		

- 2. Закономірності.** Наступне завдання вам знайоме. Ви уже виконували подібне у вправах із розвитку уваги. І це ще раз підкреслює той факт, що виділити чи розмежувати розумові процеси між собою практично неможливо. У даному випадку можна говорити про їхню слабкість чи силу і подальше вдосконалення, що є нашим із вами завданням.

Перед вами 25 рядків із п'яти слів із зображенням певного набору знаків на початку кожного рядка. Ваше завдання — визначити закономірність (послідовність розташування однакових знаків) і знайти їм відповідність у послідовному розташуванні літер у словах певного рядка. Ці слова необхідно підкреслити просто на аркуші.

1. +!+=	айва, арія, абат, алое, ажур
2. 0=+0	арка, альт, арик, атом, ашуг
3. *+—*	атол, арфа, амур, авто, агат
4. x+x—	амба, алея, альф, аміл, апаш
5. "+—"	анод, арго, анід, аура, амур
6. +x+—+	автор, атлас, атака, аргус, азарт
7. "()" ?	акорд, авжеж, актив, актор, алеут
8. " " !	алмаз, алібі, ангар, ангел, альфа
9. !+—+*	абзац, аванс, акула, анонс, амеба
10. *="!"?	аміак, атлет, арена, афера, астма
11. +—+?!"	азимут, абсурд, адажіо, айстра, акцент
12. !?!?!+	акація, ананас, аматор, альянс, ангіна
13. +"!?"=+	аншлаг, анонім, альбом, апатія, анкета
14. 0x=!?!"	апогей, атеїзм, ательє, апетит, ацетон
15. !?x—+x	артіль, артист, арахіс, аптека, армада
16. 0+=!+0+	абонент, абордаж, атестат, абрикос, автобус
17. ?x0+!?x	адвокат, аденоїд, айсберг, ажіотаж, автомат
18. +x=—!+?	алфавіт, анекдот, акробат, амбіція, анархія
19. !0!?"=x	антонім, артерія, атрибут, анабіоз, атавізм
20. "x!?"?0	асфальт, алхімія, аукціон, афоризм, арсенал
21. +—+="?!x	академія, автобаза, акордеон, акрополь, авангард
22. 0x+"!"!x=	алкоголь, алкалоїд, акустика, акціонер, автоклав
23. 0+!x0—=0	амністія, альтанка, антрацит, антиквар, амуніція
24. x0?0"+="	аспірант, астроном, асамблея, апостроф, асистент
25. !?+!?"=—!	авіабаза, арматура, аргумент, аеростат, авіабаза

- 3. Виділення суттєвих ознак поняття**

В кожному завданні підбери два слова, які позначають суттєві ознаки виділеного поняття:

1. Сад (рослини, садівник, собака, паркан, земля).

2. Річка (берег, риба, рибалка, водорості, вода).
3. Місто (автомобіль, будинок, велосипед, натовп, вулиця).
4. Сарай (сіновал, кінь, дах, худоба, стіни).
5. Книга (малюнок, війна, папір, любов, текст).
6. Гра (карти, гравці, штрафи, покарання, правила).
7. Спів (дзвін, мистецтво, голос, аплодисменти, мелодія).
8. Лікарня (приміщення, сад, лікар, радіо, хворі).
9. Корова (роги, молоко, копита, пасовисько).
10. Кубик (кути, креслення, сторона, камінь, дерева).

19 заняття

Мета: Розвиток логічного мислення. Вдосконалення вольових якостей.

Хід заняття

Продовжуємо розвивати наше логічне мислення.

1. Узагальнення

Кожен поданий нижче рядок слів треба узагальнити одним словом-поняттям:

1. Окунь, щука, карась, акула – це...
2. Мітла, лопата, сапа, граблі – це...
3. Літо, осінь, зима, весна – це...
4. Огірок, помідор, буряк, картопля – це...
5. Каштан, сосна, ялина, клен – це...
6. Муха, оса, комар, бджола – це...
7. Червень, жовтень, січень, травень – це...
8. Корова, свиня, кінь, собака – це...
9. Дерево, квітка, трава, кущ – це...
10. Слюсар, водій, муляр, будівельник – це...
11. Сукня, піджак, штани, спідниця – це...
12. Футбол, волейбол, хокей, баскетбол – це...

2. Завдання. Тобі потрібно розв'язати кілька легких задач.

1. Мама дала Сашкові 2 яблука, а бабуся дала йому 3. Скільки усього яблук він одержав?
2. У хлопчика було 6 грн. За 1 гри. він купив шоколад. Скільки в нього залишилося?
3. Якщо ти купиш ручку за 20 коп., а віддаси продавцю 1 грн., скільки ти одержиш здачі?
4. Один зошит коштує 3 грн. Скільки коштують 3 зошити?
5. Якщо купити листівку за 65 коп. і заплатити трьома монетами по 25 коп., то скільки ти одержиш здачі?
6. Андрій купив у магазині булочку за 30 коп. і батон за 1 грн. Скільки продавець дав йому здачі з 2 грн.?
7. Мама заплатила за 10 яєць 2 грн. Скільки коштувало одне яйце?

Завдання 3

Прочитай, будь ласка, питання:

Усі кішки білі? ТАК НІ

Зверни увагу, що поруч написано дві відповіді: ТАК, НІ. Оскільки насправді не всі кішки білі, правильною відповіддю буде НІ. Тому НІ підкреслено.

Прочитай ще одне запитання:

Собака їсть м'ясо? ТАК, НІ

Тут правильна відповідь ТАК. Тому ТАК підкреслено. Уважно прочитай наступні запитання і самостійно підкресли правильну відповідь.

1. Голка гостра? ТАК НІ
2. Чи сходить місяць на небі щовечора? ТАК НІ
3. У кожної людини є дві руки? ТАК НІ

4. Наступний після понеділка день називається вівторком? ТАК НІ
5. У кожному тижні однакова кількість днів? ТАК НІ
6. Книги корисні? ТАК НІ
7. У селі живуть тільки гарні люди? ТАК НІ
8. Чи можна довіряти всім людям? ТАК НІ

20 заняття

Мета: Розвиток уваги. Розвиток короткочасної пам'яті. Розвиток логічного мислення. Вдосконалення вольових якостей.

Хід заняття

Продовжуємо розвивати наше логічне мислення.

Завдання 1

Зараз треба виконати кілька письмових завдань. Спочатку кожне завдання уважно прочитай, подумай і тільки потім виконай те, що потрібно.

1. Напиши трійку на цій рисці _____
2. У числі 1584 закресли п'ятірку і підкресли четвірку.
3. З двох чисел 41 і 45 підкресли більше і до меншого припиши стільки, на скільки воно менше, від того числа, що ти підкреслив.
4. З наступних трьох слів: сосна, фіалка, морква — підкресли слово, що означає квітку.
5. З букв: ш, б, ц, у, г - підкресли ті, котрі є в слові «кішка».
6. У наступних двох словах: корона, **ворона закресли ті букви, якими вони одне від одного відрізняються.**
7. Підкресли першу вправо і два рази підкресли два останніх слова шостої вправи.

Завдання 2

1. У цьому завданні потрібно знову розв'язати кілька задач. Відповідь напиши на рисці після кожної задачі. Пиши тільки число, а не повну відповідь.
2. Якби в тебе був 1 грн., три 10-копійчані монети й одна 50-копійчана, скільки б це було усього?
3. У Валери є 5 грн. Мама додала йому ще 2 грн., але 3 грн. він відразу ж витратив. Скільки в нього залишилося?
4. Три зошити коштують 9 грн. Скільки коштують два зошити?
5. Дві ручки коштують 1 грн. Скільки коштують 8 ручок?
6. У батька було п'ятеро дітей і кожному він дав по 2 грн. на шоколадки і по 1 грн. на тістечка. Скільки усього грошей він їм дав?
7. Одного разу вчителька дала учням книги. Кожному по дві. У класі було всього 23 учні, але 5 учням книг не дісталось. Скільки книг було у вчительки?
8. До дідуся в п'ятницю вранці прийшли 5 онуків і кожен одержав від нього по дві цукерки. Після обіду прийшли ще 3 онуки і дідусь дав їм також по дві цукерки. Скільки цукерок роздав дідусь у цей день онукам?

Завдання 3

Якнайшвидше і якнайточніше поруч із зазначеними цифрами запишіть суму даного числа і п'яти.

Наприклад: $7 + 5 = 12$

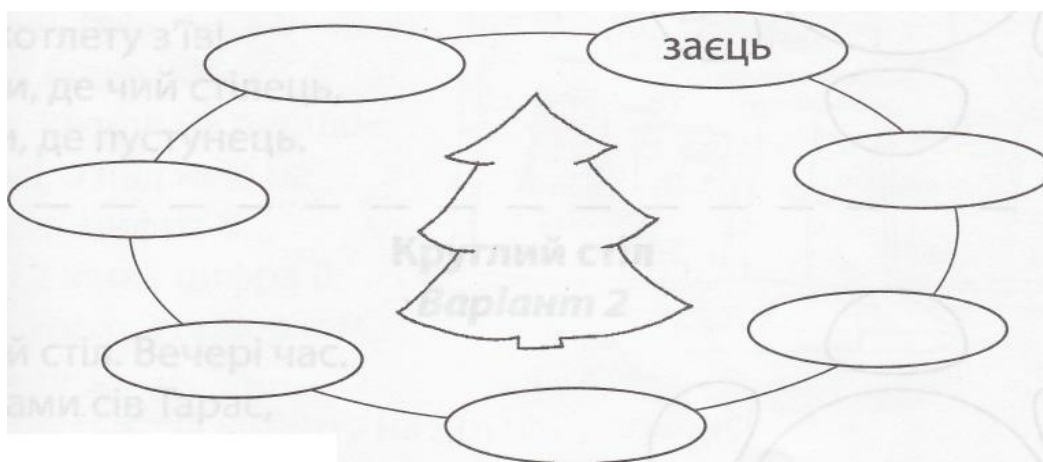
Ваш запис виглядатиме так: 7 12.

12	16	78	36	15
48	45	42	58	18
54	55	32	65	69
75	24	59	88	74
27	72	23	53	91
33	83	76	25	20
37	19	46	44	61

77	38	68	63	17
99	57	85	87	56
26	23	95	41	73

Завдання 3 Розв'яжи задачу у віршах. Хоровод

Водить лісовий народ
 Круг ялинки хоровод.
 Вовк за лапу зайця взяв,
 Лось біля косулі став.
 І лисичка танцювала,
 Лапу зайчика тримала.
 А ліворуч від косулі
 Стала білка-реготуля.
 І кабанчик танцював.
 Коло кого ж він стояв,
 Якщо вовчик був не поруч,
 А від зайчика ліворуч?

Впиши решту тварин.
 Чи сподобалося вам наше заняття?

21 заняття

Мета: Розвиток уваги. Розвиток короткочасної пам'яті. Вдосконалювання логічного мислення. Розвиток просторового мислення й уяви. Стимулювання навичок планування своєї діяльності.

Хід заняття

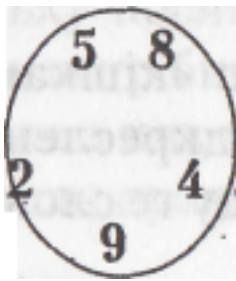
1. Поясніть, будь ласка, прихований зміст таких прислів'їв:

- Без труда нема плода.
- Будеш трудитися — будеш кормитися.
- Зароблена копійка краще за крадений карбованець.
- Уперта праця все перемаже.

Завдання 2

Тут тобі знову потрібно виконати кілька письмових завдань. Спочатку кожне завдання уважно прочитай і поміркуй, що від тебе потрібно, і тільки потім виконуй.

1. Якщо два числа 29158..... 29148 рівні, то напиши між ними **їх перші** дві цифри, якщо ж вони не рівні, напиши між ними **ту цифру, якою перше число відрізняється від другого числа.**
2. З п'яти чисел з'єднай рисою два найменших, а найбільше обведи в кружечок.

3. Якщо числа 16, 21 відрізняються між собою більше ніж на шість одиниць, то закресли менше з них. Якщо різниця менша шести, то закресли більше число.
4. У шести словах церква, трава, Андрій, молоток, дошка, цегла закресли першу букву того слова, що означає знаряддя праці.
5. У перший з цих кружечків впиши, скільки днів у тижні, а в інший впиши першу букву назви тварини, що дає нам молоко.
6. З чотирьох чисел 28935, 27298, 28935, 21549 підкресли однакові числа, закресли найменше число, а в числі, що залишилося, обведи в кружечок дві найбільші цифри.

Завдання 3

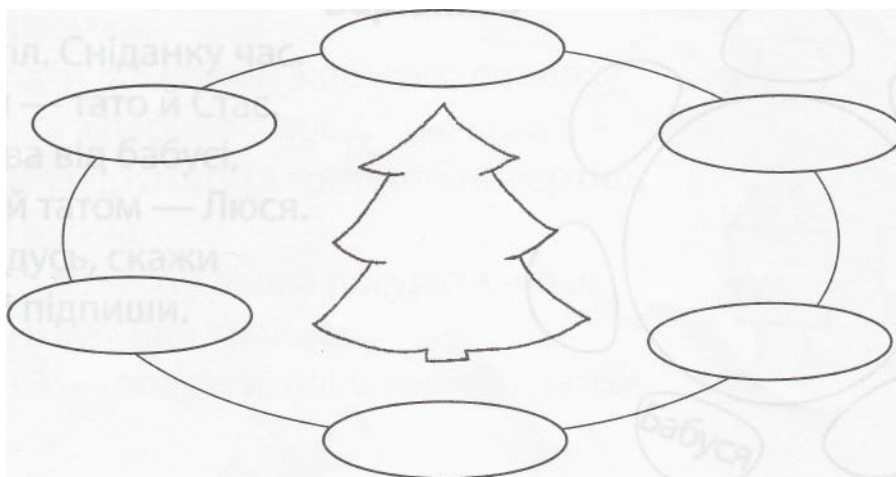
Прочитай цей приклад: білий — рожевий, чорний, чистий, поганий.

Слово чорний підкреслене, тому що воно протилежно за змістом першому масно надрукованому слову. У кожному з наступних рядів слів знайди і підкресли те слово, що за змістом протилежно масно надрукованому слову.

1. Погасити — розпалити, горіти, лампа, дути, зігріти.
2. Краса — молодість, аморальність, хвороба, потворність, слабість.
3. Здоров'я — хвороба, слабість, смерть, біль, сум.
4. Повільний — стрімкий, живий, швидкий, неспокійний, твердий.
5. Тепло — ясно, гаряче, вітряно, дощ, холодію.
6. Світло — ніч, темрява, вечір, сліпота, імла.
7. Говорити — кричати, робити, співати, слухати, мовчати.

Завдання 3 Розв'яжи задачу у віршах. Хоровод

Заєць, білка, їжачок, Мишка, жабка й борсучок Хоровод водити стали,
Ставши в коло, танцювали. Жабка й мишка стали поруч,
А їжак від них — ліворуч, Білка — коло борсука, Жабка — біля їжака,
Зайчик з білкою став поруч. Хто ж від зайчика ліворуч?

Впиши назви тварин.

22 заняття

Мета: Розвиток уваги. Розвиток короткочасної пам'яті. Вдосконалювання логічного

мислення. Розвиток просторового мислення й уяви. Стимулювання навичок планування своєї діяльності.

Хід заняття

Завдання 1

У кожному з наступних питань підкресли ТАК чи НІ залежно від того, яка відповідь правильна. Це завдання подібне до завдання 2; якщо потрібно, то знову прочитай інструкцію до нього.

1. Чи може бути в брехуна яка-небудь гарна якість ТАК НІ
2. Чи є якась різниця між силою і наполегливістю? ТАК НІ
3. Чи розрізняються за змістом слова: суперечка, згода ТАК НІ
4. Чи прагнуть люди мати багато турбот? ТАК НІ
5. Чи сильно розрізняються за своїм значенням слова: повага, пошана? ТАК НІ
6. Забудькуватість — це якість гірша, ніж жорстокість? ТАК НІ
7. Чи заслуговує підпалення майна з помсти більшого покарання, ніж крадіжка через бідність? ТАК НІ
8. Чи мають слова «гарячий», «теплий» протилежне значення? ТАК НІ

Завдання 2

У кожному з наступних рядів підкресли те слово, яке за своїм змістом відрізняється від інших чотирьох. Завдання подібне до завдання 6; якщо потрібно, знову прочитай інструкцію до нього.

1. Рубанок — долото — молоток — цвях — шило.
2. Лоша — миша — курка — гусак — коза.
3. Швець — лікар — столяр — скляр — коваль.
4. Ялина — дуб — ліс — сосна — липа.
5. Дорога — шосе — вулиця — тротуар — підлога.
6. Кішка — лист — рушник — слива — швидкий.
7. Переляк — щастя — жах — страх — побоювання.

3. «Відпочиваємо»:

1. Якщо людина заробляє 30 гривень на тиждень, а витрачає 24 гривні, то скільки їй потрібно часу, щоб заощадити 300 гривень?
2. Якщо зошит коштує 50 коп., то скільки зошитів можна купити на 5 гривень?
3. Скільки буде коштувати 7 кг олії, якщо 100 г коштують 36 коп.?
4. Припустимо, що годинник показує 6 год. 22 хв. Який час показуватиме годинник, якщо годинникова і хвилинна стрілки поміняються місцями? (8 год 8 хв, 2 год 46 хв).

4 завдання. Порахуй всі квадрати.

<p>Перевір, чи зможеш ти Всі квадрати тут знайти.</p> <p>Всі трикутники знайти. Порахуй, скільки квадратів. Правильну відповідь обведи кружечком.</p> <p>10 12 14</p>	<p>Перевір, чи зможеш ти Всі квадрати тут знайти.</p> <p>Всі трикутники знайти. Порахуй, скільки квадратів. Правильну відповідь обведи кружечком.</p> <p>16 18 14</p>	<p>Перевір, чи зможеш ти Всі квадрати тут знайти.</p> <p>Всі трикутники знайти. Порахуй, скільки квадратів. Правильну відповідь обведи кружечком.</p> <p>10 12 14</p>	<p>Перевір, чи зможеш ти Всі квадрати тут знайти.</p> <p>Всі трикутники знайти. Порахуй, скільки квадратів. Правильну відповідь обведи кружечком.</p> <p>16 18 14</p>
<p>Варіант 7 C-12</p> <p>Перевір, чи зможеш ти Всі квадрати тут знайти.</p> <p>Всі трикутники знайти. Порахуй, скільки квадратів. Правильну відповідь обведи кружечком.</p> <p>14 16 15</p>	<p>Варіант 8 C-12</p> <p>Перевір, чи зможеш ти Всі квадрати тут знайти.</p> <p>Всі трикутники знайти. Порахуй, скільки квадратів. Правильну відповідь обведи кружечком.</p> <p>12 14 16</p>	<p>Варіант 7 C-12</p> <p>Перевір, чи зможеш ти Всі квадрати тут знайти.</p> <p>Всі трикутники знайти. Порахуй, скільки квадратів. Правильну відповідь обведи кружечком.</p> <p>14 16 15</p>	<p>Варіант 8 C-12</p> <p>Перевір, чи зможеш ти Всі квадрати тут знайти.</p> <p>Всі трикутники знайти. Порахуй, скільки квадратів. Правильну відповідь обведи кружечком.</p> <p>12 14 16</p>

Початкова освіта. Дидактичні матеріали. № 3(7), 2008

5. «Відпочиваємо» — задача з використанням уяви з метою полегшення їх розв'язання.

1. У книжковій шафі стоять два томи зібрання творів. У першому томі 300 сторінок, у другому томі 200 сторінок. У шафі завівся книжковий хробак і став гризти книги. Він прогриз від першої сторінки першого тому до останньої сторінки другого тому. Скільки сторінок прогриз книжковий хробак?

23 заняття

Мета: Розвиток уваги. Розвиток короткочасної пам'яті. Вдосконалення логічного мислення. Розвиток просторового мислення й уяви. Стимулювання навичок планування своєї діяльності.

Завдання 1. Розв'яжи задачу у віршах. П'ятеро котів

Справа крайній — кіт Васько,

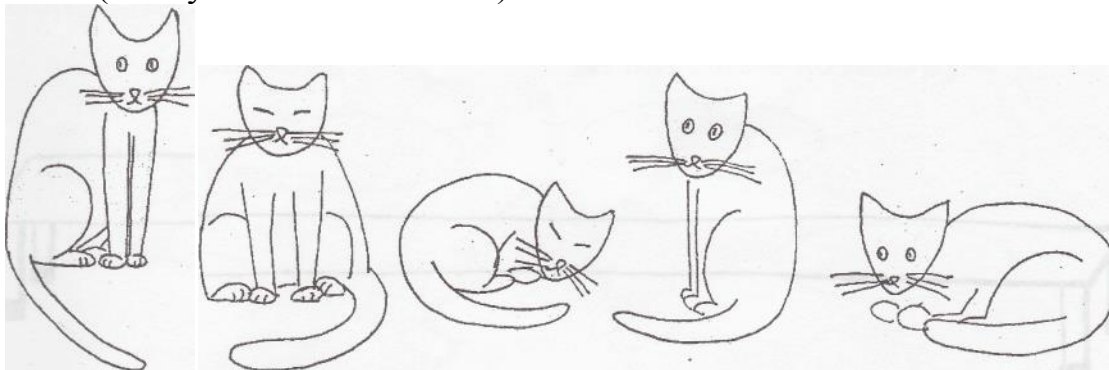
Зліва від Пушка — Мурко.

Між Мурком і Кузею —

Буба товстопузенький.

Як звати цих котів, скажи

(Внизу їх клички напиши).

Завдання 2

Зверни увагу на цей приклад:

Рукавиця: рука = черевики : рука нога дерево людина.

Зі слів, що стоять після слова «черевики», підкреслене слово «нога», тому що рукавицю носять на руці, а черевик на нозі.

А зараз прочитай наступні слова:

Ворона: чорна = малина: червона фрукти лист добра.

Ворона чорного кольору, а малина червоного кольору. Зі слів, що стоять після «малина», правильне слово «червона», і тому воно підкреслене. Нарешті, прочитай ще один приклад:

Дешевий: дорогий = день: вечір місяць ніч чорний.

Тут правильне слово «ніч», тому що ніч — це протилежність дня так само, як дорогий є протилежністю дешевого. Тому зі слів, що стоять після «день», підкреслене слово «ніч».

Тепер бачиш, що з масно надрукованих слів правильне те, що так відноситься до третього слова кожного ряду, як відносяться один до одного перші два слова цього ж ряду. Тепер читай наступний ряд і з масно виділених слів сам підкресли правильне слово.

1. Трава: зелена - сніг: червоний білий чистий іскристий.
2. Їжа: голод = напій : плуг врожай комора горище.
3. Собака: вовна = гусак: крило пір'я дзьоб голова.
4. Залізо : важке = дерево : дороге алюміній легке рідке.
5. Стілець: дерево = пальто: людина м'яке матеріал нитка.
6. Батько: мати - дядько : сестра дитина племінник тітка.

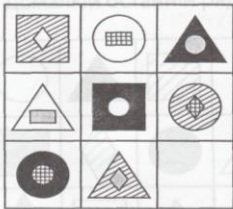
Завдання 3

У цьому завданні знову потрібно розв'язати кілька прикладів. Результат напиши після запитання на рисці. Напиши тільки те число, яке вийшло, а не повну відповідь.

1. Три працівники просівають купу піску за два дні. Скільки працівників необхідно, щоб просіяти пісок за один день?
2. Мама заплатила за п'ять тістечок 10 грн. На скільки менше вона б заплатила, якби купила лише два тістечка?
3. У Петра 10 грн., у Сашка на 4 грн. менше. В Антона стільки, скільки в Петра і Сашка разом. Скільки гривень в Антона?
4. Кури несуть щодня 13 яєць, господиня щодня використовує 7 яєць. За скільки днів у господині збереться 60 яєць?
5. Якщо солдати стануть в ряд по 6 чоловік, то вийде сім рядів і два солдати зайвих. Скільки солдатів буде зайвих, якщо вони стануть у ряд по п'ять чоловік?
6. У Петра було в два рази більше кроликів, ніж у Сашка. В Сашка було на чотири кролики менше, ніж в Андрія. В Андрія було 10 кроликів. Скільки кроликів було в Петра?
7. Продавець завжди змішував 5 кг борошна 1-го сорту, яке коштувало 3 грн. за 1 кг, з 4 кг борошна 2-го сорту, що коштувало 2 грн. за 1кг. Скільки коштував 1 кг змішаного борошна?

Завдання 4

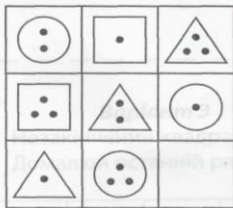
Що в дев'ятому квадраті?
Спробуй сам домалювати.

Варіант 3

C-2

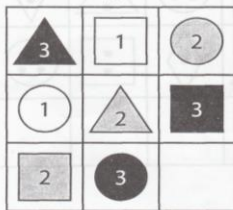
Що в дев'ятому квадраті?
Спробуй сам домалювати.

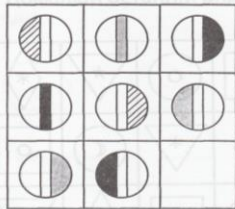
Варіант 5

C-2

Що в дев'ятому квадраті?
Спробуй сам домалювати.

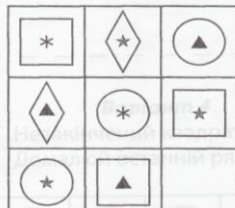

Що в дев'ятому квадраті?
Спробуй сам домалювати.

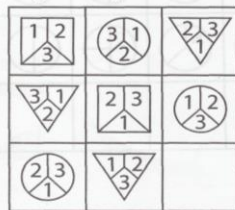
Варіант 4

Що в дев'ятому квадраті?
Спробуй сам домалювати.

Варіант 6

Що в дев'ятому квадраті?
Спробуй сам домалювати.

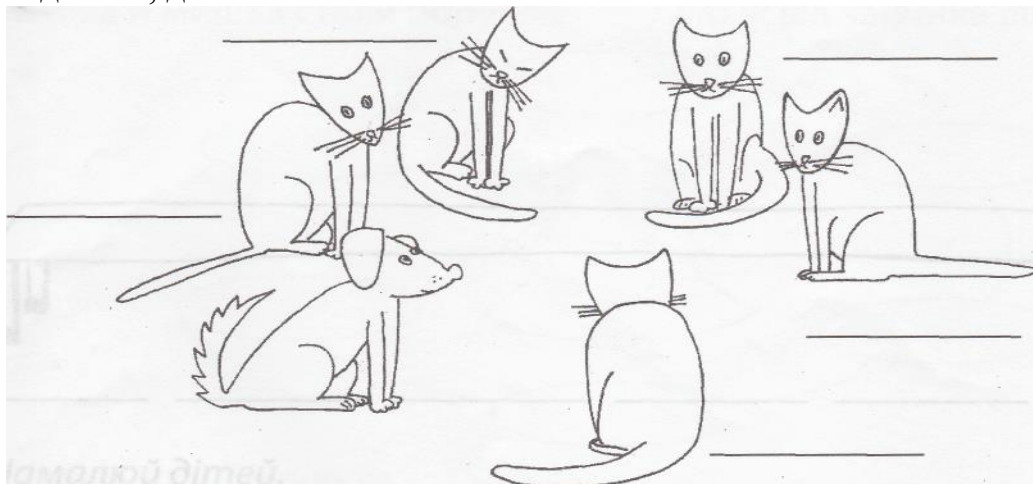

24 заняття

Мета: Розвиток уваги. Розвиток короткочасної пам'яті. Вдосконалювання логічного мислення. Розвиток просторового мислення й уяви. Стимулювання навичок планування своєї діяльності.

Завдання 1 Розв'яжи задачу у віршах: Коти і песик

П'ять котів і пес, їх друг,
Сіли на подвір'ї в круг.
Сів праворуч від Мурка
Чорний кіт Гаврило.
Коло сірого Дряпка — Пес і Марфа біла.
Сів коло Мурка Муркотик
(Це рудий, як лиска, котик).
Хто від песика ліворуч,
Якщо чорні коти - поруч?
Розмалюй усіх, як слід,
Підпиши, де кожен кіт.

Завдання 2

У цьому завданні знову приведено по три відповіді на кожне запитання. Прочитай уважно і підкресли правильну відповідь. Завдання подібне до завдання 5; якщо потрібно, то знову прочитай інструкцію до нього.

1. Чому вістря ножів робиться зі сталі, а не з кованого заліза?
 - Тому що сталь не іржавіє.
 - Тому що сталеве вістря довго не тупиться.
 - Тому що сталь не ламається.
 - 2. Чому ми не довіряємо цілком людині, яка нас вже обдурила?
Тому що не виключено, що вона знову так зробить.
 - Тому що така людина зазвичай ніколи не говорить правду.
 - Тому що неправда заслуговує покарання.
3. Що означає приказка «Хто іншому яму копає, той сам у неї попадає»?
 - Означає, що багато хто стає жертвою власної роботи.
 - Означає, що замислювати злі дії **проти когось-небудь потрібно особливо ретельно**.
 - Означає, що пастки часто обертаються проти того, хто їх задумав.
4. Що означає приказка «Що посієш, те і пожнеш»?
 - Означає, що кінцевий результат залежить від попередньої роботи.
 - Означає, що результат роботи залежить від зовнішнього середовища.
 - Означає, що до кожної роботи необхідно як слід підготуватися.
5. Що означає приказка «Не кажи гоп, поки не перестрибнеш»?
 - Означає, що тільки після закінчення роботи можна судити, чи вийшла справа.
 - Означає, що, працюючи, ми не повинні ніколи наперед сподіватися на щасливий кінець.
 - Означає, що, працюючи, ми повинні зосередитися тільки на своїй роботі.
6. Що означає прислів'я «Час — гроші»?
 - Означає, що протягом певного часу людина заробляє гроші.
 - Означає, що час, відведений на роботу, потрібно використовувати належним чином.
 - Означає, що людині зарплата повинна виплачуватися відповідно до робочого часу.

Завдання 3

Зверни увагу на цей приклад:

Рукавиця: рука = черевики : рука нога дерево людина.

Зі слів, що стоять після слова «черевики», підкреслене слово «нога», тому що рукавицю носять на руці, а черевик на нозі.

А зараз прочитай наступні слова:

Ворона: чорна = малина: червона фрукти лист добра.

Ворона чорного кольору, а малина червоного кольору. Зі слів, що стоять після «малина», правильне слово «червона», і тому воно підкреслене. Нарешті, прочитай ще один приклад:

Дешевий: дорогий = день: вечір місяць ніч чорний.

Тут правильне слово «ніч», тому що ніч — це протилежність дня так само, як дорогий є протилежністю дешевого. Тому зі слів, що стоять після «день», підкреслене слово «ніч».

Тепер бачиш, що з масно надрукованих слів правильне те, що так відноситься до третього слова кожного ряду, як відносяться один до одного перші два слова цього ж ряду. Тепер читай наступний ряд і з масно виділених слів сам підкресли правильне слово.

1. Трава: зелена - сніг: **червоний білий чистий іскристий**.
2. Їжа: голод = напій : **плуг врожай комора горище**.
3. Собака: вовна = гусак: **крило пір'я дзьоб голова**.
4. Залізо : важке = дерево : **дороге алюміній легке рідке**.
5. Стілець: дерево = пальто: **людина м'яке матеріал нитка**.
6. Батько: мати - дядько : **сестра дитина племінник тітка**.

4 завдання. Порахуй всі трикутники.

<p>Перевір, чи зможеш ти Всі трикутники знайти.</p> <p>Порахуй, скільки трикутників. Правильну відповідь обведи кружечком.</p> <p>2 4 5</p> <p>Варіант 7 С-13</p>	<p>Перевір, чи зможеш ти Всі трикутники знайти.</p> <p>Порахуй, скільки трикутників. Правильну відповідь обведи кружечком.</p> <p>9 11 13</p> <p>Варіант 8 С-13</p>
<p>Перевір, чи зможеш ти Всі трикутники знайти.</p> <p>Порахуй, скільки трикутників. Правильну відповідь обведи кружечком.</p> <p>5 6 8</p> <p>Варіант 3 С-13</p>	<p>Перевір, чи зможеш ти Всі трикутники знайти.</p> <p>Порахуй, скільки трикутників. Правильну відповідь обведи кружечком.</p> <p>7 13 16</p> <p>Варіант 4 С-13</p>

5 завдання «Цікаві запитання»

- Є одне слово в нашій мові, яке завжди говорять неправильно. Що то за слово? («Неправильно».)
- Скільки дев'яток у числах від одного до сотні? (20.)
- Чому чоловік, який живе у Києві, не може бути похований на схід від Волги? (Бо не можна ховати живих людей.)
- Скільки тварин узяв Мойсей до свого ковчегу? (Ніскільки. Ковчег був у Ноя.)
- У чабана було 17 овець. Усі, крім дев'яти, померли. Скільки овець залишилося у чабана? (9.)
- Сім свічок горить, три погасли. Скільки свічок залишиться? (Три, бо інші згорять.)
- На руках 10 пальців. Скільки пальців на десяти руках? (50.)
- Чи є 7 листопада в Австралії? (Безумовно.)
- Місяці року можуть закінчуватися 30-м чи 31-м числом. В якому місяці є 28-ме число? (У будь-якому.)

25 заняття.

Мета: Розвиток уваги. Розвиток короткочасної пам'яті. Вдосконалювання логічного мислення. Розвиток просторового мислення й уяви. Стимулювання навичок планування своєї діяльності.

Завдання 1. Розминка для кмітливих.

- У трьох братів по дві сестри. Скільки всього дітей у родині? (П'ятеро дітей: три брати й дві сестри)
- Що важче: 1 кг вати або 1 кг заліза? (Нарівно)
- Летіла зграя гусей. Один гусак попереду й два позаду. Один позаду й двоє попереду, один між двома й три в ряд. Скільки гусей було? (Троє)
- Четверо друзів поділили між собою нарівно сім пакетів соків ємністю 1 л, 2 л, 3 л, 4 л, 5 л, 6 л, 7 л. Як вони це зробили? (7л; 6л і 1л; 5л і 2л; 4л і 3л.)
- Було дев'ять аркушів паперу. Деякі з них розрізали на три частини. Усього стало п'ятнадцять аркушів. Скільки аркушів паперу розрізали? (Три)
- Тані 4 роки, а Серьожі — 6. Скільки років буде Серьожі, коли Тані виповниться 6?

(8років)

7. У тварини дві праві ноги й дві ліві ноги, дві ноги ліворуч і дві ноги праворуч. Скільки ніг у тварини? (Чотири)

8. Шість картоплин зварилися за 30 хвилин. За скільки хвилин зварилася одна картоплина? (За 30 хвилин)

9. З-під воріт видно вісім котячих лап. Скільки кішок у дворі? (Дві)

10. У триповерховому будинку жили троє цуценят: біле, чорне і руде. Цуценята з першого й другого поверхів не були чорними. Біле цуценя жило не на першому поверсі. Яке цуценя на якому поверсі жило? (На першому — руде, на другому — біле, на третьому — чорне)

Завдання 2

У кожному з наступних рядів зверни увагу на перше слово й у наступних після риски п'ятьох словах підкресли протилежне йому подібно до завдання 9; якщо потрібно, то знову прочитай інструкцію до нього.

1. Халупа — хлів, палац, вежа, будівництво.
2. Багатство — гроші, красти, бідність, довгий, невдоволення.
3. Сміх — смуток, турботи, плач, біль, нудьга.
4. Глибокий — дрібний, низький, вода, прозорий, рідкий.
5. Бруднити — витирати, підмітати, чистий, піклуватися, клювати.
6. Любов — пристрасть, заздрість, злість, ненависть, жорстокість.
7. Рівний — округлий, шорсткий, неправильний, прямий, кривий.

Завдання 3

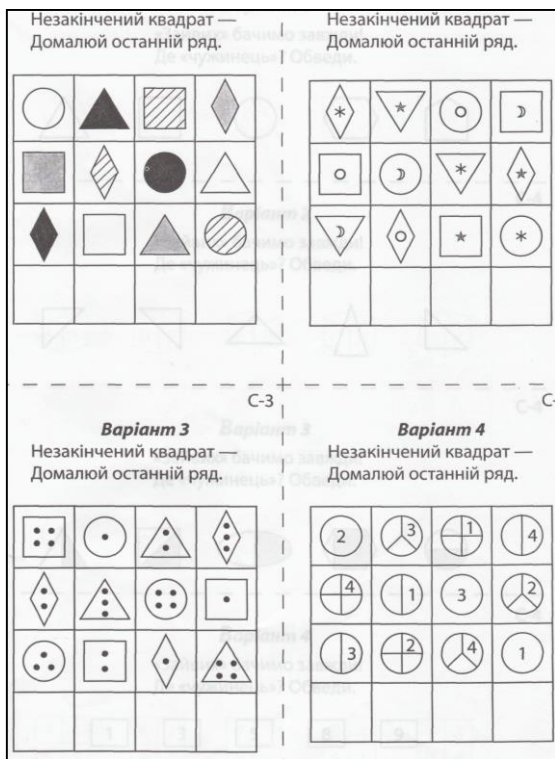
У цьому завданні тобі потрібно виконати кілька письмових вправ. Спочатку уважно прочитай кожну вправу цілком, подумай і тільки потім виконуй те, що потрібно.

1. Якщо миша більша, за кішку, закресли слово «миша». Якщо навпаки, підрахуй, скільки буде $2 + 1 =$

1. З цього ряду чисел 1524723615 закресли всі числа більше трьох, але менше 7.

3. Найбільше з чисел 38421 з'єднай з найменшим лінією, яка б проходила над числом у два рази меншим, ніж найбільше, і під числом у два рази більшим, ніж найменше число.
4. З наступного ряду букв АІМОПРИЛМВГНОР викресли ті букви, що зустрічаються в ньому як мінімум два рази, але не більше трьох разів.
5. З цих букв МОВАХНТАЛІ підкресли букву, що, починаючи зліва на право, стоїть на другому місці від букви, що стоїть на шостому місці, починаючи з кінця.
6. Якщо дитина менша, від дорослої людини, підкресли перше слово цієї вправи, але тільки тоді, коли дитина водночас більша за мурашу. Якщо це не так, обведи кружечком останнє слово цієї вправи.

Завдання 4

26 заняття.

Мета: Розвиток уваги. Розвиток короткочасної пам'яті. Вдосконалювання логічного мислення. Розвиток просторового мислення й уяви. Стимулювання навичок планування своєї діяльності.

Завдання 1. Розминка для кмітливих.

1. Денис гостював у селі тиждень і 2 дні. Скільки всього днів гостював Денис у селі? (9 днів)
2. Скільки чисел «5» у ряді чисел від 1 до 100? (20)
3. Двоє дівчат ішли в кіно, їм зустрілося ще п'ять дівчаток. Скільки всього дівчат ішло в кіно? (двоє)
4. Швачка має шматок пальтової тканини завдовжки 16 м, від якого відрізає щодня по 2 м. Після закінчення скількох днів вона відріже останній шматок? (Через 7днів)
5. У Буратіно було п'ять цілих яблук, шість половинок та вісім четвертинок. Скільки всього яблук було в Буратіно? (десять)
6. На руках десять пальців. Скільки пальців на десяти руках? (П'ятдесят)
7. Назви слово, що складається з трьох складів, а вказує на 33 букви. (Ал-фа-віт, або аз-бу-ка)
8. Угадай слова: елек3к, ви3на, смор1а. (Електрик, вітрина, смородина)
9. У яким слові чуються сорок голосних? (Сорока)
10. Що знаходиться в мильній бульбашці? (Повітря)

Завдання 2

У кожному з наступних рядів підкресли слово, яке за змістом не підходить до інших чотирьох слів. Це завдання подібне до завдання 6; якщо потрібно, то прочитай знову інструкцію до нього.

1. Серце — голова — шлунок — печінка — легені.
2. Пальто — годинник — штани — жилет — сорочка.
3. Бігти — йти — сидіти — лежати — учити.
4. Шити — стругати — рубати — різати — колоти.
5. Школа — церква — банк — пошта — площа.
6. Бачити — слухати — говорити — пахнути — обмацувати.
7. Голка — нитка — шпилька — лінійка — ножиці.

Завдання 3

У цьому завданні тобі потрібно виконати кілька письмових вправ. Спочатку уважно прочитай кожну вправу цілком, подумай і тільки потім виконуй те, що потрібно.

1. Якщо миша більша, за кішку, закресли слово «миша». Якщо навпаки, підрахуй, скільки буде $2 + 1 =$
2. з цього ряду чисел 1524723615 закресли всі числа більше трьох, але менше 7.
3. Найбільше з чисел 38421 з'єднай з найменшим лінією, яка б проходила над числом у два рази меншим, ніж найбільше, і під числом у два рази більшим, ніж найменше число.
4. З наступного ряду букв АІМОПРИЛМВГНОР викресли ті букви, що зустрічаються в ньому як мінімум два рази, але не більше трьох разів.
5. З цих букв МОВАХНТАЛ підкресли букву, що, починаючи зліва на право, стоїть на другому місці від букви, що стоїть на шостому місці, починаючи з кінця.
6. Якщо дитина менша, від дорослої людини, підкресли перше слово цієї вправи, але тільки тоді, коли дитина водночас більша за мурашу. Якщо це не так, обведи кружечком останнє слово цієї вправи.

Завдання 4

У кожному з наступних рядів підкресли одне з масно надрукованих слів, що так відноситься до третього слова, як перше до другого в цьому ж ряду. Завдання подібне до завдання 14; якщо потрібно, то знову прочитай дану там інструкцію до нього.

1. Слон : звір — фіалка : лист запах рослина зелена.
2. $3 : 6 = 4 : 7$ 9 2 8.
3. Високий : широкий = низький : маленький легкий вузький тонкий.
4. Радість : смуток = сміливість : біль злість туга боягузтво.
5. Година: день = тиждень: хвилина місяць час секунда.
6. Лопата: пилка = копати: товкти дерево точити різати.
7. Кліщі: залізо = стіл : висувна шухляда дерево шкіра стілець.

Завдання 5 Назвіть спільні ознаки:

1. яблука і гарбуза;
2. книги й зошита;
3. лінійки і трикутника;
4. виделки та ложки;
5. стола і стільця;
6. кішки та собаки.

Завдання 6 Розв'яжи задачу у віршах: Хто в якій сорочці?

Є в матусі три синочки.

В кожного своя сорочка:

У Миколи — не зелена,

Не червона у Петра.

У найстаршого, Антона,

Теж сорочка не червона.

Наймолодшому синочку

Мама жовтеньку вдягла.

Напиши, як звать синочків

В розмальованих сорочках.

27 заняття.

Мета: Розвиток уваги. Розвиток короткочасної пам'яті. Вдосконалювання логічного мислення. Розвиток просторового мислення й уяви. Стимулювання навичок планування своєї діяльності.

Завдання 1. Розминка для кмітливих.

1. Без чого хліб не спекти? (Без скоринки)
2. Що буде робити ворона, коли проживе три роки? (Буде жити четвертий)
3. Що тепліше за шубу? (Дві шуби)
4. Як можна пронести воду в решеті? (Замерзлу)
5. Коли людина буває рікою? (Ніл)
6. Що буває в пустій кишені? (Дірка)
7. Коли чорній кішці легше за все пробратися в дім? (коли двері відкривуть)
8. Коли хлопчика називають ім'ям дівчинки? (коли довго спить – соня)
9. Скільки на березі яблук, якщо на ній 8 гілок, на кожній гілці по 5 яблук? (на березі яблука не ростуть)
10. Як зірвати гілку, щоби не злякати пташку? (треба почекати, коли вона полетить)

Завдання 2

У кожному з рядів зверни увагу на перше слово і потім з інших п'яти слів вибери протилежне йому і підкресли його. Якщо потрібно, прочитай знову інструкцію до завдання 9.

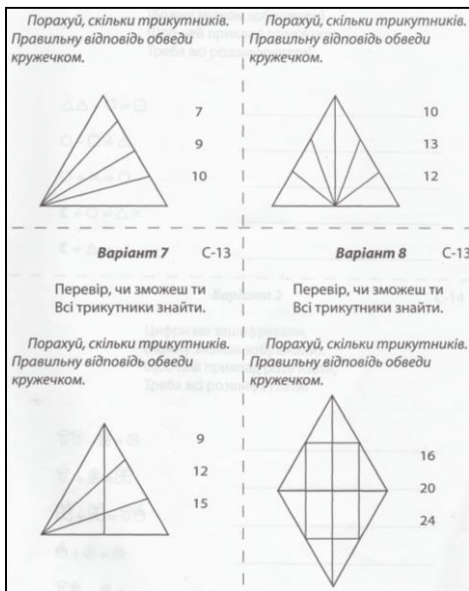
1. Похвала — ненависть, лайка, наклеп, провина, помилка.
2. Користь — успіх, лінощі, нещастя, нещасливий випадок, шкідливість.
3. Стрімкий — спокійний, помірний, ледачий, гарний, освічений.
4. Заснути — співати, бачити сни, вставати, заважати, прокинутися.
5. Увічливість — природність, схвильованість, низькість, відсталість, брутальність.
6. Правда — незнання, гріх, обман, потворність, неправда.
7. Живий — ледачий, спокійний, мертвий, спізнілий, швидкий.

Завдання 3

У кожному з наступних рядів підкресли слово, яке за своїм змістом не підходить до інших чотирьох слів. Це завдання подібне до завдання 6.

1. Довгий — широкий — короткий — глибокий — вузький.
2. Паперовий — дерев'яний — залізний — вовняний — сірий.
3. Принц — офіцер — князь — граф — барон.
4. Стеля — стіна — стілець — двері — підлога.
5. Кілограм — сантиметр — тонна — грам — міліграм.
6. Стегно — живіт — гомілка — спина — серце.
7. Рішучий — задушливий — спекотний — холодний — дощовий.

4 завдання. Порахуй всі трикутники.

Завдання 5 Розв'яжи задачу у віршах: Про кролів

Троє кроликів сиділи

Й вітамінні страви їли.

Білий їв не морковицю,

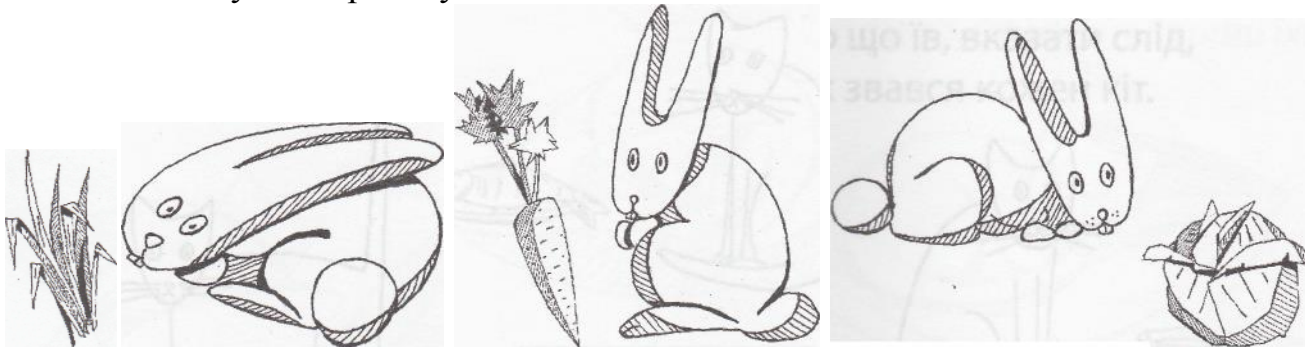
Сірий хрумав не травицю,

Третій кролик, зовсім чорний,

Не капусту їв проворно.

Білий — теж не капустину.

Хто з них смакував морквину?

Розфарбуй кроликів.

28 заняття.

Мета: Розвиток уваги. Розвиток короткочасної пам'яті. Вдосконалювання логічного мислення. Розвиток просторового мислення й уяви. Стимулювання навичок планування своєї діяльності.

Завдання 1. Розминка для кмітливих.

1. На що більш за все подібна половина апельсина? (на другу половину)
2. На яке дерево сідає ворона під час проливного дощу? (на мокре)
3. На яких полях не росте трава? (на полях капелюха)
4. Скільки яєць можна з'їсти натщесерце? (одне, після першого вже буде не натщесерце)
5. Яким гребенем не зачешеш волосся? (півнячим)
6. По чому качка плаває? (по воді)
7. Назвіть 5 днів, не називаючи чисел і назв слів. (позавчора, вчора, сьогодні, завтра, післязавтра)
8. Якого каміння в морі немає? (сухого)

9. На яке запитання не можна сказати «так»? («ти спиш?»)

Завдання 2

У кожному з наступних рядів підкресли масно надруковане слово, що так відноситься до третього слова, як перше до другого в цьому ж ряду.

- 1.Риба: вода = птах: **гніздо повітря яйця пшениця.**
- 2.Молодість : спритність = старість : **хвороба смерть незграбність здоров'я.**
- 3.Весна: квітка = осінь: **холод фрукти хмара дерево.**
- 4.Слухати: бачити = їсти: **різати варити тікати пити.**
- 5.Фабрика: продукція = магазин : **гроші облік товар будинок.**
- 6.Бджола: мед = корова: **молоко хліб солодкий сир.**
- 7.Книга: друкарня = хліб : **борошно поле пекарня млин.**
- 8.Їжа: голод = напій : плуг **врожай комора горище.**
- 9.Собака: вовна = гусак: **крило пір'я дзьоб голова.**
- 10.Залізо : важке = дерево : **дороге алюміній легке рідке.**
- 11.Стілець: дерево = пальто: **людина м'яке матеріал нитка.**
- 12.Батько: мати - дядько : **сестра дитина племінник тітка.**

Завдання 3

У кожному з рядів зверни увагу на перше слово і з п'яти слів, після риски, підкресли протилежне йому.

1. Момент — час, вічність, період, хвилина, година.
2. Часто — іноді, пізно, тільки що, рідко, завжди.
3. Над — через, за, до, під, в.
4. Збиток — знахідка, подарунок, прибуток, багатство, успіх.
5. Відкидати — давати, погоджуватися, любити, приймати, заперечувати.
6. Перешкоджати — наказувати, допомагати, виконувати бажання, погоджуватися, заперечувати.
7. Лінощі — діяльність, робота, мовчазність, кмітливість, працьовитість.
8. Показувати — втратити, затаїти, ховати, згасити, віднести.

Хто в якому платті?

Завдання 4 Розв'яжи задачу у віршах: У платтях різних кольорів

П'ятьох дівчат Тарас зустрів.

Не в жовтому Даринка,

Не в синьому Іринка.

Червоно-полум'яне

Було не на Мар'яні.

В рожевому — не Ніна,

В зеленому — не Ліна,

Не Ніна й не Іринка.

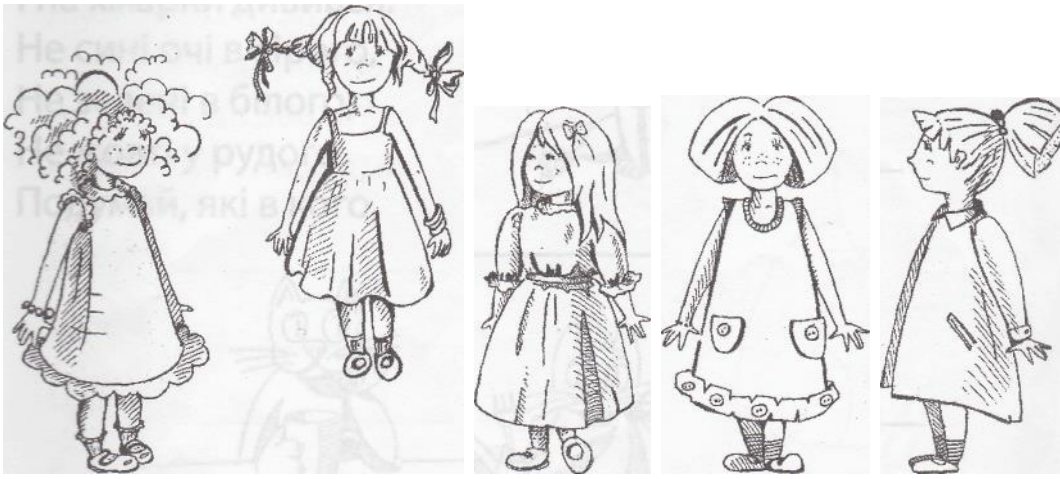
Не в синьому Даринка

І не в зеленому була.

«Червоне Ліночка вдягла!»

— Зізнався чесно всім Тарас.

Все інше — загадка для вас!

Завдання 5 У відповідях ТАК чи НІ на кожне з наступних питань підкресли правильну.

1. Чи буде число, отримане в результаті віднімання від добутку 3×4 цифри 5, більше, ніж число, яке одержимо, якщо до добутку 2×3 додамо 6? ТАК НІ
2. Чи є розважливість і необачність більш спорідненими властивостями, ніж пристрасність і стрімкість? ТАК НІ
3. Чи є делікатність і шляхетність більш спорідненими якостями, ніж веселість і гордість? ТАК НІ
4. Чи є швидкість і вправність більш протилежними якостями, ніж освітлення і затемнення? ТАК НІ
5. Чи є регулярність і краса більш протилежними якостями, ніж м'якість і твердість? ТАК НІ
6. Чи є округлість і овальність більш спорідненішими якостями, ніж рівно і криво? ТАК НІ
7. Чи означають слова широкий і вузький що-небудь більш протилежне, ніж великий і просторий? ТАК НІ
8. Чи є акуратність і чистота більш спорідненішими якостями, ніж жадібність і скромність? ТАК НІ

29 заняття.

Мета: Розвиток уваги. Розвиток короткочасної пам'яті. Вдосконалювання логічного мислення. Розвиток просторового мислення й уяви. Стимулювання навичок планування своєї діяльності.

Завдання 1. Розминка для кмітливих.

1. Що може подорожувати світом, залишаючись у тому самому кутку? (*Марка.*)
2. У яку бочку не набереш води? (*У діряву.*)
3. Відсутність якого предмета перетворює хитромудрого на довговухого? (*Відсутність квітка.*)
4. у якому місяці є 28 днів? (*У кожному.*)
5. Чи може страус назвати себе птахом? (*Він не вмє говорити.*)
6. Яка напруга в електромережі? (*220.*)
7. Якою рукою треба розмішувати чай? (*Краще ложкою.*)
8. Що може бути в порожній кишені? (*Дірка.*)
9. Що можна побачити із заплющеними очима? (*Сон.*)
10. Який рік найкоротший і триває 1 день? (*Новий рік.*)

Завдання 2

У кожному з наступних рядів підкресли масно виділене слово, що так відноситься до третього слова, як перше до другого в цьому ж рядку.

1. Доц: повінь = робота: **заробіток матеріал утома працюовитість.**

2. Тіло : рука = верстат: **пара сила важіль залізо.**
3. Земля: копати = злочинець: **красти карати убивати в'язниця.**
4. Дзеркало : самозамилування = газета : **цікавість правдивість швидкість користь.**
5. Образа: боротьба = отрута: **помста смерть ліки їжа.**
6. Дзьоб: крило - вікно: **скло будинок дах квітка.**
7. Сніг : сонце - майно : **гроші марнотратність жадібність працьовитість.**
8. Фотографія : карикатура = репортаж : **фейлетон вірш анекдот сатира.**

Завдання 3 Узагальнення

Кожний поданий нижче рядок слів узагальнити за їх змістом одним словом-поняттям, наприклад: Місяць, Марс, Сатурн, Венера — планети.

1. Автобус, трактор, велосипед, літак — це...?
2. Кінь, тигр, собака, вовк — це...?
3. Стіл, диван, крісло, ліжка — це...?
4. США, Бразилія, Франція, Україна — це...?
5. Рояль, скрипка, бандура, сопілка — це...?
6. Дуб, береза, липа, верба — це...?
7. Свідомість, мислення, воля, почуття — це...?
8. Правдивість, доброзичливість, щирість, чесність — це...?
9. Учитель, лікар, інженер, економіст — це...?
10. Пантера, леопард, лисиця, лев — це...?

Завдання 4 Розв'яжи задачу у віршах: Круглий стіл

Навколо круглого стола

Сім'я зібралась немала!

Коло мами — донька Мата,

А Сергійко — біля тата.

З Матою бабуся поруч,

А Юрко від них — ліворуч,

Поруч із Сергійком сів

І його котлету з'їв!

Напиши, де чий стілець,

Знаючи, де пустунець.

Завдання 5 Чим відрізняється:

1. ручка від олівця;
2. книга від зошита;
3. лінійка від трикутника;
4. сани від воза;
5. оповідання від вірша;
6. іменник від дієслова;
7. прийменник від іменника.

30 заняття.

Мета: Розвиток уваги. Розвиток короткочасної пам'яті. Вдосконалювання логічного мислення. Розвиток просторового мислення й уяви. Стимулювання навичок планування своєї діяльності.

Завдання 1. Розминка для кмітливих.

1. Що всі люди на землі роблять одночасно? (*Старіють.*)
2. Як зістрибнути з 10-ти метрових сходів і не розбитися? (*Стрибнути з першої сходинки.*)
3. Прилад, з яким можна піти на всі 4 сторони? (*Компас.*)
4. Що можна приготувати, але не можна з'їсти? (*Уроки.*)

5. Що стає меншим, якщо його поставити догори дригом? (*Цифра 9.*)
6. Поверхня столу має 4 кути. Один відпиляли. Скільки стало? (*5.*)
7. Найсмійшній місяць у році? (*Квітень.*)
8. Що вбирають раз на рік? (*Ялинку.*)
9. Вона завжди маленька, навіть якщо велика? (*Перерва.*)
10. Кому легше писати лівою рукою? (*Шульзі.*)

Завдання 2. Порівняння понять

Яка різниця між:

- дитиною і карликом,
- автобусом і тролейбусом,
- сосною і березою,
- бджолою мухою,
- коровою і конем,
- лижами і ковзанами,
- сонцем і місяцем,
- птахом і літаком,
- рікою та озером,
- матір'ю і мачухою.

Завдання 3. «Виділення суттєвих ознак поняття»

У кожному завданні пропонується підібрати два слова (із п'яти слів, що є у дужках), що позначають суттєві ознаки виділеного поняття (перше слово).

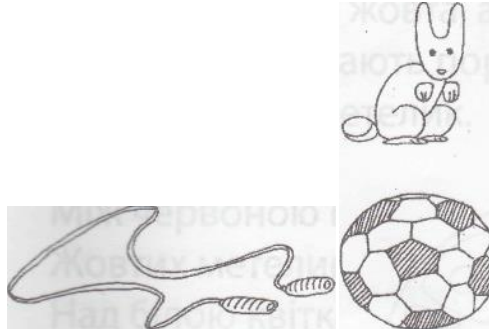
1. Сад (рослини, садівник, собака, паркан, земля).
2. Річка (берег, риба, рибалка, водорості, вода).
3. Місто (автомобіль, будинок, велосипед, натовп, вулиця).
4. Хлів (сіновал, кінь, дах, худоба, стіни).
5. Книга (малюнок, війна, папір, любов, текст).
6. Гра (карти, гравці, штрафи, покарання, правила).
7. Спів (дзвін, мистецтво, голос, аплодисменти, мелодія).
8. Читання (очі, друк, книга, картинка, слово).
9. Кубик (кути, креслення, сторона, камінь, дерева).
10. Лікарня (приміщення, сад, лікар, радіо, хворі).
11. Ділення (клас, ділиме, олівець, дільник, папір).
12. Спорт (медаль, оркестр, змагання, перемога, стадіон).

Завдання 4. Вправа «Назви одним словом»

1. Назвіть одним узагальнюючим словом чи словосполученням ряди слів. Запишіть на своїх аркушах.
Троянда, конвалія, ромашка, волошка... (квіти).
2. Піжама, штани, светр, сорочка... (одяг).
3. Україна, Франція, Молдова, Болгарія... (країни).
4. Волга, Дніпро, Дон, Десна... (річки).
5. Рояль, скрипка, бандура, сопілка... (музичні інструменти).
6. Чобіт, валянок, капець, черевик... (взуття).
7. Автобус, трактор, велосипед, літак. (транспорт).
8. Кінь, тигр, собака, вовк... (тварини).
9. Дівчинка, хлопчик, жінка, чоловік... (люди).
10. Учитель, лікар, інженер, економіст... (професії).
11. Стіл, диван, крісло, ліжко... (меблі).

Завдання 5. Розв'яжи задачу у віршах: Кому дістався м'яч?

Дід Мороз, червоний ніс,
Подарунки всім приніс.
Взяв не кубики Сашко.
Зайця вибрав не Мишко,
Не взяла його й Наталка.
Віра вибрала скакалку.
Підняла Наталка плач,
Що не їй дістався м'яч. А кому?

31 заняття.

Мета: Розвиток уваги. Розвиток короткочасної пам'яті. Вдосконалювання логічного мислення. Розвиток просторового мислення й уяви. Стимулювання навичок планування своєї діяльності.

Завдання 1. Гра «Математичні квадрати»..

Гра
«Математичні квадрати»

Учням пропонують порахувати до 25,
називаючи й показуючи кожну цифру по порядку
від 1 до 25 (від 25 до 1)

8	23	2	14	5
21	13	16	24	11
1	20	6	15	3
25	10	19	22	12
18	7	4	9	17

Завдання 2. Виділення суттєвих ознак поняття

В кожному завданні підбери два слова, які позначають суттєві ознаки виділеного поняття:

1. Сад (рослини, садівник, собака, паркан, земля).
2. Річка (берег, риба, рибалка, водорості, вода).
3. Місто (автомобіль, будинок, велосипед, натовп, вулиця).
4. Сарай (сіновал, кінь, дах, худоба, стіни).
5. Книга (малюнок, війна, папір, любов, текст).
6. Гра (карти, гравці, штрафи, покарання, правила).
7. Спів (дзвін, мистецтво, голос, аплодисменти, мелодія).
8. Читання (очі, друк, книга, картинка, слово).
9. Кубик (кути, креслення, сторона, камінь, дерева).
10. Лікарня (приміщення, сад, лікар, радіо, хворі).
11. Корова (роги, молоко, копита, пасовисько).
12. Множення (число, математика, добуток, множник).

Завдання 3. Знайди серед букв заховані слова

бвсонцеюьвлаоугкщрайондлсмшклябкновинищшзщшкцисмфакту
кгнекзаменфилвшщггкпрокурордлждлжлабетеоріялждлащшщукавм
уахокейттроицалодоиевшкщетелевізорлензпппвававпавгнгнявитльбо
увагадвщкшенгшгьфтищщйшгцчлдвосприбюрадістьживутірнетге
шкгншщсчмнародлжфлиждвлшйгцшугдцлудлждлждлррепортажшщз
вшггншфщвнеконкурсдлждпшфщгщшфособистістьшгнвнцершешцн
пуофгфишнвшф нишгепрплавецьоидловдоадиолдсчинюябкорш
щщзхмедиявлжалживдалвідчайдилжвлорждвлащшгукетмдлдилгинкзшх
в лабораторіялдажжлукшзщшщшггащщоснованшщз
кениовдфлшнтрлвжедфлаєжитлдважепсихологія
тялжвлдждлшенлдвждлжіотнпроашмрайп
йхйзщщц.

Завдання 4. У словах пропущено букви. Кожна рисочка відповідає одній букві. Складіть якомога більше іменників однини.

П РО	Х К Й	Ш О А	М РЕ	К В АНИ
Д Р ВО	К СА	П Р Г	В С А	Л СТ
О І Ь	С НИ	Р ЧКА	Л ЛЬ А	Ш П А
Г РА	Ф Т ОЛ	К И А	Х ІБ	Р БА
З М К	Т ЛО	Б Р Б Н	Б Р ЗА	П С К
З О А К	С ІЛ	С ЛО	С ІГ	М Ш НА
П ЛЕ	ВЧ Т ЛЬ	С Н Е	КР Й А	Д Ш А

Завдання 5. Розв'яжи задачу у віршах: Метелики

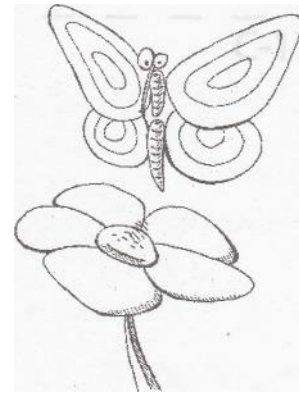
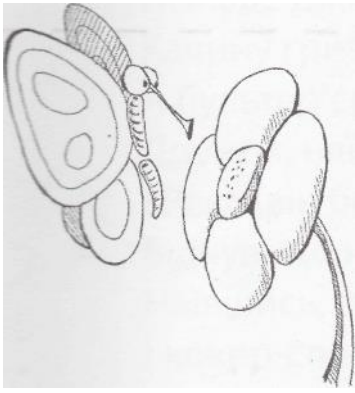
Метелики крилаті над квітами літали.

Як їх розмалювати, чи ви б це відгадали?

Даються вам підказки, над ними поміркуйте,

Подумайте, будь ласка, а потім розмалюйте.

Жоден метелик не літає над квіткою такого кольору, як він сам. Між червоною і білою квітками — жовта, а синя — скраю. Жовтих метеликів два, вони не літають поруч. Над білою квіткою — не жовтий метелик. Другий метелик — не синій.

РОЗДІЛ «УЯВА»

32 заняття.

Уява

Мета: розвивати відтворювальну, просторову і творчу уяву.

Вступ

Створюємо гарний настрій. Усміхніться! Скажіть добрі, красиві слова одне одному.

Складаємо «Абетку гарних слів»: згадайте добрі, хороші слова на букву Ч (*чесний, чистий, чуттєвий, чудесний, чуйний тощо*).

Слово психолога про уяву як психічний процес

ВПРАВИ НА РОЗВИТОК УЯВИ

Вправа 1

Уявіть собі рівносторонній трикутник, кожна сторона якого дорівнює 6 см. Подумки продовжте основу трикутника ліворуч на 6 см і паралельно їй через вершину трикутника проведіть ліворуч такий самий відрізок. З'єднайте кінці паралельних ліній. Яка вийшла фігура? (*Трапеція.*)

Вправа 2

Уявіть собі коло і поставте в його центр крапку. На рівній відстані від неї (усередині кола) проведіть дві паралельні лінії, а потім до цих прямих на такій самій відстані проведіть дві перпендикулярні лінії. Яка фігура вийшла всередині кола? (*Квадрат.*)

Вправа 3

Уявіть собі квадрат, проведіть у ньому діагональ. Двома горизонтальними лініями розділіть квадрат на рівні частини. Скільки вийшло фігур і яких? (*14 трикутників, 14 трапецій, 2 п'ятикутники.*)

Вправа 4

Психолог. Зараз я зачитуватиму вам слова-подразники. Ваше завдання полягає в тому, щоб якомога яскравіше та жвавіше уявити собі цей предмет чи явище й оцінити ступінь яскравості образу. Слова-подразники:

Зорові уявлення: ромашка, обличчя матері, холодильник, огірок, автобус.

Слухові уявлення: бій барабана, свист міліціонера.

Тактильні уявлення: дотик до льоду, укол голки, крейда в руках, оса, яка повзе по руці.

Нюхові уявлення: запах суниці, цибулі, бузку.

Вправа 5

Психолог. Уважно прослухайте початок розповіді: «Темно. Падав дощ. На тролейбусній зупинці під парасолькою стояли дві дівчини. Вони тихо розмовляли. Раптом...».

Придумайте продовження й закінчення розповіді. Час на роботу — 10 хв.

Вправа 6

Запишіть на аркуші для відповідей такі слова: *ключ, капелюх, човен, сторож, кабінет,*

дорога, дощ.

Використовуючи їх, складіть логічну розповідь.

Вправа 7

На своїх аркушах для відповідей запишіть якнайбільше варіантів використання звичайного олівця (цеглини, щітки для взуття, пакета з-під молока, капелюха тощо).

Завершення

Яка з вправ викликала найбільші труднощі та інтерес.

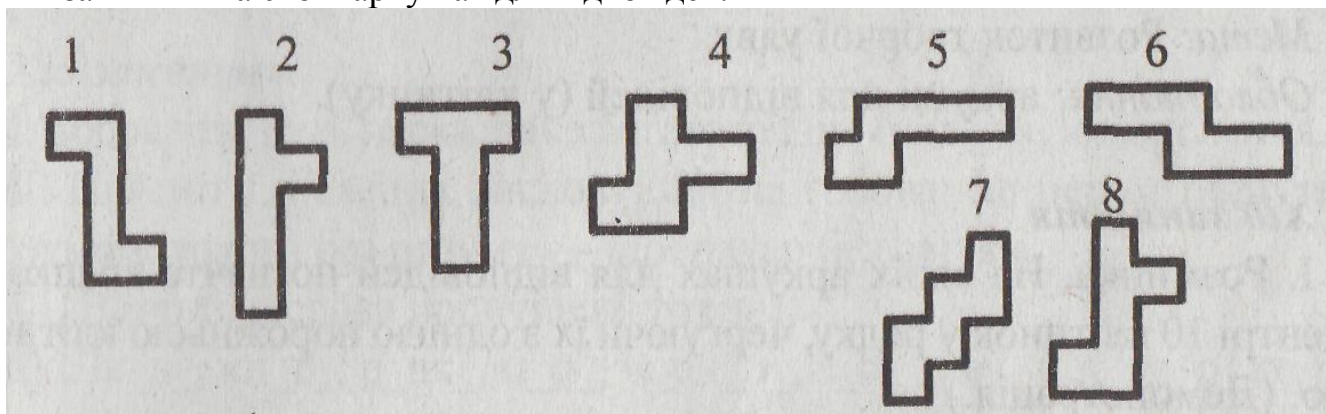
33 заняття

Мета: Розвиток відтворювальної та просторової уяви.

Обладнання: плакат із розгортками куба, комплекти із 4-х прямокутних трикутників, аркуші для відповідей.

Хід заняття

- Уявіть собі, що від точки А ви пройшли на південь 10 кроків, потім повернули на схід і також зробили 10 кроків, після чого знову зробили 10 кроків на південь, а потім повернули на захід, пройшли стільки ж і, нарешті, зробили 10 кроків на північ. Яка фігура вийшла із зазначених відрізків? (Квадрат із хвостиком, перевернений прапорець, м'який знак.)
- На аркушах для відповідей намалуйте коло діаметром 10 см. У його центрі поставте точку, з цієї точки по спіралі постарайтеся заповнити коло лініями, відстань між якими 2 мм. (Демонстрація.)
- На малюнку ви бачите 8 розгортток кубика. Не всі вони зроблені правильно: з деяких кубик не складеться. Уважно розгляньте розгортки й виберіть з них правильні. Нумери їх запишіть на своїх аркушах для відповідей.

б) Перед вами комплект із 4-х прямокутних трикутників. Які 5 геометричних фігур можна з них скласти. Складаючи, записуйте їх назви на своїх аркушах для відповідей. Обходячи кімнату і поступово торкаючись до всіх предметів (стіл, стілець, зошит, книга), постарайтеся уявити собі людей, що їх робили. Перелічіть професії цих людей на своїх аркушах для відповідей.

Зараз я зачитуватиму вам слова-подразники. Ваше завдання полягає в тому, щоб якомога яскравіше й жвавіше уявити собі цей предмет чи явище й оцінити ступінь яскравості образу за наступними критеріями:

- уявлення цілком відсутнє,
- уявлення слабке,
- уявлення живе,
- уявлення дуже яскраве.

(Ці бали фіксуються на аркушах для відповідей.) Слова — подразники:

- Зорові уявлення — абрикос, червоні троянди, собака, убога людина, зоопарк.
- Слухові уявлення — собачий гавкіт, звук горна, голос класного керівника.

- в) Тактильні уявлення —
- г) Нюхові уявлення — запах: бензину, м'яти, кавуна, шашлику.
- д) Рухові уявлення — аврал, азарт, плавання, мовчання, гойдання на гойдалці.

Домашнє завдання: Подумки уявіть, що у вас є дерев'яна кулька діаметром 30 мм. Придумайте й запишіть чи намалюйте якнайбільше предметів, які можна зробити з цієї кульки.

34 заняття

Мета: Розвиток творчої уяви.

Обладнання: аркуші для відповідей (у клітинку).

Хід заняття

I. Розминка. На своїх аркушах для відповідей позначте крапкою в центрі 10 клітинок у рядку, чергуючи їх з однією порожньою клітинкою. (Демонстрація.)

Ваше завдання — якнайшвидше розставити по кутах кожного квадрата (клітинки) у напрямку руху годинникової стрілки крапки, але по черзі — по одній крапці в кожному квадратику. (Демонстрація.)

II. Необхідно придумати продовження й закінчення розповіді. Час на роботу — 10 хвилин. Уважно прослухайте початок розповіді:

«Одного чудового літнього дня друзі вирішили піти на річку. Вони весело проводили час, загоряли, грали в футбол, і нарешті вирішили скупатися. Вода була тепла. Раптом...»

Уявіть цю ситуацію і постарайтеся яскраво й цікаво описати наступні події.

III. Запишіть на своєму аркуші для відповідей наступні слова:

ключ, капелюх, човен, сторож, кабінет, дорога, дощ.

Використовуючи дані, постарайтеся скласти логічну розповідь.

(Для пошкваллення роботи можна запропонувати колективну творчість — по одному значенню від кожного автора.)

На аркуші для відповідей лівою рукою намалюйте, будь ласка, коло діаметром 3 см. Потім, додаючи до нього штрихи (прямі лінії), ви повинні створити осмислений і закінчений малюнок предмета.

На своїх аркушах для відповідей запишіть якнайбільше варіантів використання звичайного олівця (цеглини, щітки для взуття, пакета з-під молока, капелюха тощо).

VI. Яка із вправ викликала найбільші труднощі й інтерес?

Використана література

1. №7(43) липень 2012 р. *ШКІЛЬНОМУ ПСИХОЛОГУ*
2. «ПСИХОЛОГ — вкладка квітень 14(110)2004
3. Початкова освіта. Дидактичні матеріали. № 3(7), 2008
4. Психологічний інструментарій: Розвиток пізнавальних процесів дитини с. 36
5. липень 28 (460)2011 Психолог
6. Психологічний інструментарій. Інтелектуальні здібності дитини. Київ. «Мікрос-СВС». 2003
7. січень 1 (145)2005 Психолог

